Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэй гарана | № 191 (13996) | 1975 оной августын 15, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

Уншагшын түрүү бэшэг

НИИТЫН МАЛДА — ЭЛБЭГ ТЭЖЭЭЛ

КПСС-эй XXV съездые ажалай ехэ бэлэгүүдтэйгээр угтаха талаар Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой колхознигуудай үүсхэлые Санагын совхозой ажалшад аймаг дотороо бултанһаа түрүүлэн һайшаан дэмжээд, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые батадхан абаһан юм. Ажахын мал бад ба бүхы хүдэлмэрилэгшэд юһэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Ажахын гол һалбари болохо мал ажалай продукцинуудые абаха, гүрэндэ тушааха 6 һарын түсэб болзорһоонь урид үлүүлэн дүүргэгдэө. Совхозой һаалишад июль һарада урагшатай һайнаар хүдэлжэ гараба. 1000 гаран үнеэдэй эбэртэ бодо мал хоёрын бэлшээридэ гаргагдаад. Тэдэнэй шэгнүүрые ехээр нэмэхын тула эндэхи мал адуулагшад үдэр бүри оролдоно.

Холын энэ нютагта мүнөө ажалай халуун хаһа — ниитын адууһа малда тэжээл бэлэдхэлгэ эхилэнхэй. Үбһэ. һэй болон шэмэтэ тэжээлэй ор зэргээр бэлэдхэгдэһэнһээ, адууһа малай тоо толгой олошоруулга, ашаг шэмыень дээшэлүүлгэ дулдыдаха зэргэтэй гэжэ совхозой ажалшад һайса ойлгонхой. Тиимэһээ ажахын хүдэлмэришэд аймаг дотороо бултанһаа түрүүлэн — июлиин 10-һаа үбһэ хуряалгада жэгдэрэн оролдоо байна.

Совхоз хамта дээрээ 4200 гаран гектар сабшалантай юм. Энэ жэлдэ бүхыдөө 44 мянган центнер үбһэн хуряадахаар түсэблэгдэнэ гэхэ гү, али хээрын сабшалангай гектар бүриһөө 8 центнер, таримал ногооной гектар бүхэнһөө 18 центнер тэжээл абтахаар хараалагдана. Энэ хабар 1445 гектарта зелёнко таригдаһан байгаа. Тэрэнэй гектар бүриһөө 15 центнерһээ бага бэшэ ургаса абажа, хамтадаа 21675 центнер зелёнко хуряаха түсэбтэй. Тиихэдэ 10000 центнер сенаж, 10000 центнер силос дарагдаха, 400 центнер куузику хуряагдаха байна.

Энэ хабар-зунай үедэ хура бороотой байжа, ногооной ургаса жэгдэ һайн гэээд тэмдэглэхээр. Тиимэһээ түсэбөөр хараалагдаһан үбһэн, бусад тэжээл абтамаар гэээд багадана. Гансал үбһэшэдэй ажал һайнаар эмхидхэн хүтэлбэрилхэ, эрхим үрэ дүн туйлагшадые али болохоор урмашуулжа, тэдэниие элдэб шагналнуудаар һайса хангаха хэрэгтэй болоно.

Совхозой нуга сабшалан дээрэ үбһэ хуряалгын 30 звено хүдэлнэ. Звено бүхэн дунда зэргээр 10 хүн ажаллана. Тэдэнэй дунда һургуулиин һурагшад олон. Тиихэдэ гүйсэд оньһожоруулагдаһан нэгэ звено хүдэлнэ. Июлэй мэдээнэй ёһоор 2500 шахуу гектарай ногоон сабшаад, хамтадаа, 20.000 гаратай центнер үбһэн һүрилээд байна. Сенаж дараха хүдэлмэри баһал эмхитэйгээр ябуулагдана. Энээндэ совхозой мэргэжэлтэд, тосхоной эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Ойрын сагта силос даралга эхилхэнь.

Үбһэшэдэй дунда социалис мүрысөө үргэноор дэлгэрүүлхэ асуудалда совхозой партийна организаци, профсоюзай рабочком энэ жэлдэ онсо анхарал хандуулна. Социалис мүрысөөнэй гуримда зарим хубилалта оруулагдаа. Тэрэнэй юуб гэхэдэ, ажахын сабшалан гол түлэб гурбан голдо — Санагада, Хуурлигта, холын Зэдэдэ юм. Эдэ участогуудай сабшалан дээрэ ногооной ургаса ондо ондоо байдаг. Жэшээнь, Санагын голдо ургасань хаанахиһаа үлүүсэ һайн байдаг юм. Тиимэһээ бүхы 30 звеногой дунда бэшэ, харин гол бүхэнэй звенонуудай дунда мүрысөө эмхидхэхэ гэжэ шиидэһэн байна. Социалис мүрысөө иимээр эмхидхэхэдэ, үбһэшэдэй һанаа бодолдо зохид байгаа.

Совхозой үбһэшэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй түрүүшын дүнгүүд соносологдон гаргагдаба. Тиихэдэ Санагын голдо ажалладаг 14 звеногой дундаһаа Санжа Цыдемпиловэй, Хуурлигтахи 8 звеногой дундаһаа Василий Мандагановай, холын Зэдэдэхи звенонууд сооһоо Санжайжаб Сосоровой хүтэлбэрилдэг коллективүүд эрхимлэһэн байгаа. Эдэ нүхэд үбһэ хуряалгада олон жэл соо хүдэлжэ, баян дүршэлтэй, шадабаритай болоһон юм. Тэдэнэр сэлмэг үдэр, час бүхэниие һамбаашалан, сабшалга тармалга хоёрой забһар гаргахагүйн тула ажалаа ёһотоор эмхидхэдэг заншалтай.

Манай сомоной Соведэй депутадууд, нютагай алба хаагшад тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Сомсоведэй депутат, хүдөө ажахын саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ Никита Базарович Хадаев 11 хүнһөө бүридэһэн үбһэшэдэй нэгэ звеное хүтэлбэрилнэ. Энэ звеногойхид 2150 центнер үбһэ хуряаха социалис уялгатай юм. Тэрэниие дүүргэхын тула ехэ оролдолго гаргажа, сабшагдамаар газарай бүхы ногоо суглуулан абахые хүсэнэ. Мүнөө тус звеногой гэшүүд 1000 гаран центнер һайн шанартай үбһэ һүрилөөд байна.

Сомсоведэй депутат Санжайжаб Банзаракцаевай хүтэлбэрилдэг звено Зэдэ голдо ажаллана. Участогайнь газар хада уулын хабшууда, ой модон соо юм. Тиимэһээ бүхы участогаа гараар сабшажа абаха болоно. Звеногой гэшүүд 1120 центнер үбһэ абаха уялгатай. Ажал хүдэлмэрээ һайнаар эмхидхэһэнэй ашаар С. Банзаракцаевай звеногойхид абаһан уялгаяа хахадлаха дүтэлөө.

ВЛКСМ-эй гэшүүн Шагдар Мархаев манай сомсоведэй эгээл залуу депутат юм. Энэ нүхэр анха түрүүшынхеэ үбһэшэдэй звено ударидажа, Нарин гэжэ газарта гараба. Тус звено гол түлэб залуушуулһаа бүридэнэ. Тэдэнэр баһал һайнаар хүдэлжэ, 400-гаад центнер үбһэ абанхай.

Июнь һарын эсэстэ КПСС-эй райкомой ээлжээтэ пленум боложо, нитын адууһа малда элдэб тэжээл бэлэдхэхэ тухай асуудал зүбшэгдэһэн юм. Пленумэй шиидхэбэри яажа бэелүүлхэ тухай асуудал сомсоведэй гүйсэдкомой заседани дээрэ табигдаһан байна. Тэрэниие зүбшэн хэлсэлгэдэ депутадууд, эдэбхитэд эдэбхитэйгээр хабаадажа, һанамжа дурадхалнуудаа оруулаа. Тиигэхэ зуураа үбһэшэдые соёлой болон худалдаа наймаанай талаар һайнаар хангаха асуудалда ехэ анхарал хандуулаа.

Гүйсэдкомой заседаниин шиидхэбэриие бэелүүлхын тула эмхидхэлэй горитойхон ажал ябуулагдаа. Санага тосхоной эмхи зургаануудай коллектив бүхэн үбһэшэдэй 1—2 звено шефтээ абаад, тэндэхи ажалшадта али болохоор туһална. Тиихэдэ алба хаагшадай коллектив бүхэндэ үбһэ хуряаха тусхай даабари үгтэнхэй. Үшөө 13 хүн үбһэ хуряалгын звенонуудта оролсожо, энэ хүдэлмэриин дүүрэтэр хүдэлхэ зорилготой. Участково больницын (главна врачынь О. П. Лосова), худалдаа наймаанай нэгэдэлэй (директорынь Цыренжапов Н. Ц.) коллективүүд үбһэшэдэй звенонуудта үдэр бүри шахуу ошожо, ехэ туһа хүргэнэ.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ нютагтамнай хура бороо хэтэрмэ ехээр орсожо, үбһэшэдэй ажалда нилээд һаад ушаруулба, ехэхэн сабшалангай ногоон урида дарагдаа. Тиигэбэшье арга боломжонуудаа гүйсэд һайнаар хэрэглэжэ нитын адууһа малда үбһэ, бусад тэжээл бэлэдхэхэ даабаряа амжалтатайгаар дүүргэхын тула совхозой хүдэлмэришэд, нютагай алба хаагшад оролдоно.

С. САНЖИТОВ,
Санагын сомсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.
Захааминай аймаг.

Түгэсхэхы жэлэй габшагай алхам

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГ. Ехэ-Куналейн дунда һургуулиин һурагшад зунайнгаа амаралтын үедэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо ехэ туһа хүргэнэ. Тэдэнэр мүнөө АВМ-0,4 гэжэ машинада хүдэлжэ, ногооной гурил гаргана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) 8-дахи классай һурагша Г. Чистяков, колхозник И. Ковалев гэгшэд бэлэн болоһон гурил мэшээглэжэ байна.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

ТАРЯАЛАН, САБШАЛАН ДЭЭРЭҺЭЭ...

Гектарай 12 центнер...

ЗЭДЭ. Ленинэй орденто Борьёогой совхозой 1-дэхи отделениин түрүү механизатор И. Пашинский, П. Матушкеев хоёрой агрегат 230 гектарта ешмээнтэй холигдожо таригдаһан горохой ургаса амяарлан хуряажа захалба. Эдэнэр түрүүшынгээ үдэрһөө эхилжэ хараалагдаһан даабаряа үлүүлээ.

— Мүнөө жэл тарянай ургаса һайн. Энэ полиһоо гектарай 12 центнер горох абтаха,—гээд, совхозой ахамад агроном Иван Зайцев багсаамжалан хөөрэнэ.

Ингээд лэ ойрын үдэрнүүдтэ тус ажахын механизаторнууд ороохото ургамалаа хадажа захалхань.

Д. АЮШЕЕВ.

Ургасын баянда урматай

ТУРУНТАЕВО. Прибайкалиин аймагай ажахынуудта шэнэ ургаса хуряаха ээлжээтэ хаһань улам ойртожо, колхоз, совхозуудай механизаторнууд һүүлшынгээ бэлэдхэл хэжэ байна.

«Прибайкалец» колхозой механизатор Василий Николаевич Шкур, Олзо Жамьянович Додеев гэгшэдэй хуряалгын агрегадууд ажахы дотороо эгээн түрүүлэн горох хадажа эхилээ. Энэ колхоздо бүхыдөө 350 гектарта горох таригданхай, яһала һайнаар ургаа. Трактористнуудай мэдүүлһэнэй ёһоор, гектарай дунда зэргээр 15 центнер ургаса абтаха хараатай.

Дээрэ дурсагдаһан механизторнууд энэ горохой полине ажалай 15 үдэрэй туршада сүм хуряахаар шиидэбэ.

А. АФАНАСЬЕВ.

Үбһэ тэжээл, таряа хуряалгаяа зэргэ...

КАБАНСК. Ниитынгээ адууһа малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл хуряаха хүдэлмэри аймаг дотор үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдажа байна. Һүүлэй мэдээгээр аймаг бухыдөө 88825 центнер үбһэ бэлэдхэжэ, 43833 тонно силос, сенаж даража абаба.

Тэжээл бэлэдхэхын хажуугаар ороохото ургамалнуудые, илангаяа горох, ешмээн амяарлан хуряаха хүдэлмэри мүн лэ эхилээ. Тусхайлан хэлэбэл, Оймороой совхозой механизаторнууд 77 гектарай ешмээн сабшажа, бааллан унагаагаа. Харин «Шергинский» совхоздо 244 гектарай ороохото ургамал хуряагдаба. Мүнөө эдэ ажахынуудта эртэ эдеэшэһэн ургаса хуряалга түлэг дундаа ябажа байна.

А. ХАЛТУЕВ.

Бии хүсэеэ элсүүлэн...

НАРҺАТА. Сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье, «Дружба» колхоздо үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулагдана. Һаяын дүнгөөр тус ажахы 3577 центнер үбһэ, 290 центнер витаминтай ногооной гурил, 652 центнер набшаһата тэжээл бэлэдхэжэ, 3900 центнер, сенаж, 16150 центнер силос даража абаба. Үбһэшэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ П. П. Белоусовай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звено онсо шалгаржа ябана. Богонихон хугасаа соо тус звено 900 центнер үбһэ һүрилөө.

Эдэ үдэрнүүдтэ тэжээл бэлэдхэлгэ улам эршэтэйгээр ябуулагдажа, бии байгаа арга боломжонуудынь хүсэдөөр хэрэглэгдэнэ.

Л. ГОНЧИКДОРЖИЕВ

ШЕФҮҮД ТУҺАЛНА

Аяар холын Ахын аймагай колхозуудта тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байна. Аймагай түб Орлик тосхоной эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд колхознигуудай ажалда ехэ туһа хүргэхэ гэжэ шиидээд, тусхай бригадануудые эмхидхэжэ, колхозуудта эльгээбэ.

Эндэхи ой модоной ажахын коллектив аймагай «50 лет Октября» колхозые шефтээ абаһан юм. Тус коллективһээ үбһэ хуряалгын тусхай звено эмхидхэгдэжэ, тэжээл бэлэдхэлгэдэ гараба. Инженер Дмитрий Лопсонович Манхановай хүтэлбэрилдэг энэ звено 12 хүнһөө бүридэнэ. Тэдэнэр колхозой Хээрэгтэ гэжэ газарта мүнөө хүдэлжэ байна. Лесхозой хүдэлмэрилэгшэд 240 центнер үбһэ хуряаха даабаритай юм.

—Колхозой правлениин үгэһэн даабариие дүүргэхын түлөө бүхы шадалаараа оролдохобди. Тиигэхэ зуураа һайн шанартай үбһэ хуряаха хэрэгтэ бригадын гэшүүд анхаралаа табина, — гээд үбһэшэдэй бригадир Д. Л. Манханов хөөрэнэ.

Даажа абаһан участогтаа тэбэришье ногоо үлөөнгүй сабшажа абаха зорилго табиһан энэ бригадынхид түрүүшын үдэрһөө эршэтэйгээр ажаллажа байна.

П. ЖУЖАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ТРАКТОРАЙ ТАРШАГАНААН ТАҺАРНАГҮЙ

Баян гол нютагһаа сэхэ зүүлжээ зурыһан үргэн харгыгаар табилуулжа мэдэбэбди. Колхозой парткомой секретарь замдаа ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэнэ. — Оньһожоруулагдамал гурбан звено эмхидхээбди. Бүхыдөө колхоз соомнай 22 звено тоологдоно. 250 шахуу хүн үбһэ хуряалгада хабаадуулагдаа, — гэжэ парткомой секретарь В. Е. Гармаев тодорхойлоо һэн.

Уданшьегүй харгын хажуу талада ербыһэн сомоонуудта хүрэжэ ерэбэбди. Сомоонуудһаа тээ саашаа хаймадан харахадамнай, олон трактор үбһэ тармана, зөөнэ, сомоно — механизаторнууд ехэл тухагүй ажаллана.

Тэдээндэ дүтэлжэ ерэхэдэмнай, звеное даагша, залуу хүбүүн Давыд Раднаев угтажа байба. Давыд Раднаев партиин гэшүүн. 2—3 жэл соо колхозой комсомолой комитедэй секретаряар ажаллаһан. «Эдэбхи үүсхэлтэй, бэрхэ хүбүүн даа» — гэжэ Василий Енхоевич тэрээн тухай магтаалай үгэнүүдые хэлээ һэн.

— Үсэгэлдэр аадар адхаржа, ажалдамнай һаад ушаруулаа. Түрүүшын мянга гаран центнер үбһэ һүрилөөбди. Унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүй ажалланабди, — гэжэ звеное даагша тайлбарилба.

Д. Г. Раднаевай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звенодо бэрхэ механизаторнууд олон. Максут Аглеев, Фёдор Андалаев, Мандарис Аглеев, Цырен Раднаев гэгшэд хори гаран жэлдэ трактор агтые жолоододог хүнүүд юм. Залуу хүбүүд, комсомолой гэшүүд Жамсаран Будаев, Алексей Молонов гэгшэд үбһэ тракторaар тармана. Трактористнууд Цырен Раднаев Федор Андалаев хоёр косилкаар үбһэ сабшажа, үдэр бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Бэрхэ механизатор Мандарис Аглеев үбһэ бухалладаг оньһон түхеэрэлгын эзэн юм. Тиихэдэ Максут Аглеев үбһэ сомодог мэргэжэлтэй механизатор. Раднажап Цыдыпов, Николай Гармаев, Любовь Раднаева, Максим Раднаев гэгшэд үбһэ нюруулха, хог үбһэ тармаха гэхэ мэтэ элдэб янзын хүдэлмэри хэдэг залуушуул гээшэ. Тиихэдэ Баян голой дунда һургуулиин 8-дахи классай һурагша Цыцыгма Мункоева звеногой хүдэлмэришэдтэ эдеэ хоол бэлдэнэ. «Цыцыгмаамнай бэрхэ тогоошон даа», — гэжэ үбһэшэд залуу басагые магтана.

...Тармагдажа баал болгогдоһон үбһэнэй хойноһоо Мандарис Аглеев трактораа аалиханаар залажа, хойноо нэгэ бухал орхижорхёод, саашаа шамдаба. Тиихэдэ Максут Аглеев хойноһоонь түргэхэнөөр трактораараа ошожо, тэрэ бэлэн бухалыень түмэр һабарнуудаараа» бажуужа асараад, сомоо дээрэ табижархина...

— Түргөөр, Максут! Бидэшни ажалгүй һуухаяа һананабди, — гэжэ сомоо дээрэһээ Раднажап Цыдыпов хашхарха юм. Хаража байхада, нэгэшье сүлөөтэй хүн харагданагүй. Уданшьегүй хэдыхэн час үнгэрбэ. Нэгэ мэдэхэдэмнай, 15 метр ута сомоо ербын бодошобо.

— Энэмнай 100 центнерһээ үлэхэл байха, — гэжэ звеное даагша һүри тээшээ зааба.—Колхоз дотор августын 10 болотор соносхогдоһон габшагай декадын туршада үдэр бүри 200 центнер үбһэ сомохо ёһотойбди, — гэжэ тэрэ нэмэбэ. — Түсэбөө дүүргэхэл байхабди, — гэжэ звеногой гэшүүн бүхэн мэдүүлнэ.

Манай үбһэшэдтэ ошоһон үдэр сэлмэг байгаа бэлэй. Үдэшэ болоходо хойто хада дээгүүр хөөбэр үүлэн хаанаһаашьеб бии боложо, «үглөөдэр бороо орогшо аа гү?» гэжэ һанахаар болоо һэн.

Тракторнуудай таршаганаха абяан замхангүй, оршон тойронхи тала дайдые зэдэлүүлнэ. Байгша ондо үбһэ тэжээл бэлэдхэхын түлөө шанга тэмсэл Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой сабшалан дээрэ үргэлжэлжэ байгаа һэн.

Үглөөдэрынь колхозой конторододо иимэ мэдээн хүрэжэ ерээ: «Д. Г. Раднаевай звено колхоз соогоо эгээн түрүүшээр 1.500 центнер үбһэ сомобо». Энэ баяртай мэдээсэлдэ зорюулагдаһан сахилгаан хуудаһан тэрэ үдэртөө үбһэшэдэй бүхы звенонуудта тараагдаа бэлэй.

С. ОЧИРОВ.

Юһэдэхи табан жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргээд, арбадахи табан жэлэй түсэбөөр хүдэлжэ байһан хүдэлмэришэд Улаан-Үдын прибор бүтээлгын заводто олон юм. Слесарь В. А. Путинцев юһэдэхи табан жэлэйнгээ даабари 3 жэл 7 һарын туршада дүүргэһэн байна. Тэрэ мүнөө эрхим шанартай продукци гаргажа, социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһаар.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: слесарь В. А. Путинцев.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

АРБАДАХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБӨӨР

ЛВРЗ-гэй комсомол-залуушуулай 28 бригада 9-дэхи табан жэлэй түсэбтэ даалгабаринуудые бүхы талаарнь дүүргэнхэй. Эдэ бригадануудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ якорна цехэй Виктор Челмодеевэй, локомотив хабсаралгын цехэй Виктор Ивановой бригаданууд район соогоо түрүүлжэ ябана. Кузнечнэ цехэй Сергей Левичевэй даадаг комсомол-залуушуулай бригада мүн лэ түрүү зэргэдэ оронхой.

Мүнөө мүрысөөндэ Виктор Челмодеевэй бригада завод соогоо түрүүлнэ. Комсомол-залуушуулай бригаданууд халаанайнгаа нормо 130—135 процент бэелүүлнэ. Бригадануудай уралан нарижуулагшад түсэбэй дүүргэлгэдэ хубитаяа ехээр оруулна. Тиигэжэ гансал Виктор Ивановой бригадынхид энэ жэлэй эхинһээ хойшо 2.700 түхэригэй уралан нарижуулгын дурадхалнуудые оруулһан байна. Тус бригада продукцияа бусалтагүйгөөр тушаахын түлөө тэмсэжэ, бултыень эрхим һайн шанартайгаар бүтээдэг болонхой.

Заводой комсомол-залуушуулай арбаад бригада энэ оной дүүрэтэр 10-дахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб бэелүүлхэ гэжэ шиидээд, габшагайгаар хүдэлжэ байнхай.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

СССР-эй Центральна статистическэ управлениин мэдээсэһэнэй ёһоор, августын 11-дэ оронойимнай колхоз, совхозуудта 60,5 миллион гектар дээрэһээ ороохото, ороохото-бобово ургамалнууд (кукуруза оруулалсангүй) хадагдаад байна. Энэнь бүхы ургасын хахад хубинь болоно. 58,7 миллион гектарһаа гэхэ гү, али хадагдаһан талмайн 97 процент дээрэһээ ороохон сохигдоо.

Россин Федерациин ажахынууд 38,3 миллион гектарһаа гэхэ гү, али тарилгын талмайн 50 процент дээрэһээ таряа хадажа абаба. Украинада энэ хүдэлмэри дүүрэхэ дүтэлжэ байна. 13,9 миллион гектарһаа гэхэ гү, али тарилгын талмайн 93 процент дээрэһээ ороохото, ороохото-бобово ургамалнууд хуряагдаа.

Белоруссиин, Прибалтикын механизаторнууд ургасаяа түргөөр, һайн шанартайгаар хуряана. Ороной зүүн районуудаар ургаса хуряалгын халуун хаһа ерэбэ. Сибириин, Хойто-Казахстанай таряашад комбайнуудаа полинууд дээрэ гаргаа.

5,5 миллион гектарһаа кукуруза хуряагдаа. Энэнь тарилгын талмайн 29 процент болоно. Украинын, Таджикистанай, Туркмениин механизаторнууд тарилгын талмайн хахад хубиһаа ургаса абаба, Россин Федерациин колхоз, совхозуудта 2,2 миллион гектарһаа гэхэ гү, али талмайн табанай нэгэ хубиһаа кукуруза хуряаһан байна. Бусад республикануудай олонхи ажахынуудта энэ хүдэлмэри һаял эхилбэ.

562,5 мянган гектар дээрэһээ лён-долгунец абтаа. Энэнь бүхы талмайн 46 процент болоно. Тэрэнэй хахад хубиин ургаса комбайнуудай туһаламжаар хадагдаба. РСФСР-эй Хара хүрьһэгүй зонын, Сибириин ажахынуудта 136,2 мянган гектар дээрэһээ улһан машинаар хуряагдаһан байна.

(ТАСС).

«КОСМОС-754» ниидхүүлэгдэбэ

Газарые тойрон дабшадаг «Космос-754» гэжэ ээлжээтэ хэмэл одон 1975 оной августын 13-да Советскэ Союзһаа табигдаба.

Замбуулинай дайда шэнжэлгые үргэлжэлүүлхээр хараалагдаһан научна аппаратура хэмэл одон дээрэ тодхогдоо.

Аппаратура һайнаар хүдэлнэ. Абтаһан мэдээсэлнүүд залан хүтэлбэрилгын, тоолон тодорхойлолгын түбтэ шэнжэлэгдэжэ байна.

(ТАСС).

Эб найрамдал ба аюулгүй байдалай эшэ үндэһэн

Ниитэ Европын зүблөөнэй амжалтатайгаар дүүрэжэ, эб найрамдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын аша туһада Европын гүрэнүүдэй хоорондохи холбоо барисаае али бүхы талаарнь улам эдэбхитэйгээр хүгжөөхэ арга олгоо гээд хэдэ хэдэн оронуудай гүрэнэй ба ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад мэдүүлбэ.

ООН-ой Генеральна секретарь **Курт Вальдхайм:**

— Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй түгэсхэлэй актда 35 ороной хүтэлбэрилэгшэдэй гар табилга эб найрамдал сахин хамгаалха гол ёһонуудые олохын тула удаан саг соо гаргагдаһан оролдолгын үрэ дүн болоно.

ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо **Манферд Герлах:**

— Хельсинкидэ гар табигдаһан түгэсхэлэй акт — эб найрамдалай ёһотойл харти мүн.

Италиин гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо **Луиджи Гранелли:**

— Хельсинкидэ баталагдан абтаһан гол ёһонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ тодорхой асуудал түрүүшын ээлжээндэ табигдаха ёһотой.

(ТАСС)).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР М. М. НИХЛАНОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын партийна ба ажахын эмхи зургаануудта үни удаан саг соо аша ехэтэйгээр хүдэлһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин начальнигай орлогшо **Нихланов** Матвей Марактаевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной августын. 14.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР А. А. ОКЛАДНИКОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Уран бүтээлэй хүдэлмэри олон жэлдэ эрхилһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүн, Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша **Окладников** Александр Александровичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной августын. 14.

АЖАЛАЙ ТАЛААР НҮХЭДТӨӨ

Бидэнэр, Москвагай барилгашад ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй уряалаар бүхэсоюзна комсомолой тон шухала габшагай барилга — Байгал-Амарай түмэр замай барилгада һаяхан ошожо ерээбди. Тинхэ зуураа бригадирнууд ба групкомсоргнуудай семинар дээрэ байлсажа, тэдэнэй хүдэлмэриин дүршэлтэй танилсаһан, ниислэл хотынгоо барилгашадай ажалай түрүү дүршэл тушаа хэлэжэ үгэһэн байнабди. Тингэжэ агууехэ барилга дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдэй ажабайдалтай, ажал хэрэгтэй дүтэ танилсаба гээшэбди.

Һайн дураараа эндэ ерэһэн залуушуулай—манай Эхэ ороной бүхы республика, хизаар ба областьнуудай түлөөлэгшэдэй габшагай ажал, үндэр мэдэрэл ба дайшалхы эрмэлзэл манай, залуушуулай ямар бэрхэ байһаниие үшөө дахин гэршэлжэ үгэнэ. Тэдэнэй эдэбхи үүсхэлһээ, зохёон байгуулхы ажалһаа, бүхы юумэндэ эзэн ёһоор хандаха ябадалһаа ехэ юумэн дулдыдана! Магниткые, Москвагай метрополитен, Комсомольск-на-Амуре ба Братскые анха баригшадай, шэнэ газар элдүүрилэгшэдэй ба Енисейе хазаарлагшадай дамжуулан үгэһэн эстафетэ — найдамтай гарта!

Илалтын 30 жэлэй ойн хүндэлэлдэ Бам—Тында участогай хүдэлмэри болзорһоо таба һара урид ашаглалгада үгтөө. БАМ-ай 300 эрхим барилгашан манай Эхэ ороной эгээл нангин үнэтэй һүлдэ — Илалтын тугай дэргэдэ дүрэ зурагаа абхуулһан байна. Мүнөө КПСС-эй XXV съездэ ленинскэ комсомолой эльгээхэ бэшэгтэ гар табилсахын түлөө социалис мүрысөөн комсомол-залуушуулай коллектив, бүлэг, эхин организаци бүхэндэ дэлгэрэнхэй.

БАМ-ые бүхы оромнай барина, тиимэһээ энэ барилга коммунизм байгуулгын түрүү зэргын тон шухала участок мүн. Юушье хэжэ байһан совет хүн бүхэн, хүдэлжэ гү, али һурагшашье байг, станогто хүдэлнэ гү, али таряа ургуулжашье байг — хамаагүй, магистралиин барилгада өөрынгөө хубитые оруулалсаха ёһотой. Энэ түмэр замай барилгада хабаадалсажа байһан хүн бүхэн парти ба правительствынгаа даабариие амжалтатайгаар дүүргэхын тула бүхы хүсэ шадалаа гаргаха зэргэтэй. Габшагай ажал гэжэ соносхогдоһон объектнүүдые бүгэдэ арадай шефтэ абаха талаар орон доторнай бии байһан хамаг һайн һайхан, түрүү юумэн энэ агууехэ барилга дээрэ хэрэглэгдэхэ ёһотой.

БАМ-ай объектнүүдтэй танилсаад, эндэхи залуушуулай ажалай дэбжэлтэ хараад байхадаа, барилга дээрэ бии болоһон бүхы шадабари, дүй дүршэлые эдэ залуушуулда дамжуулан үгөөд байгаа һаа, хамаг хүдэлмэреэ һайн шанартайгаар хэхэ һэн гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Комсомолой XVII съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн гүн гүнзэгы удхатай үгэ соо табигдаһан асуудалнуудые мүнөө бодото дээрэнь бэелүүлхэ, тодорхой шиидхэбэри абаха эрилтэ табигдажа байна. БАМ-да хэгдэжэ байһан бүхы хүдэлмэриие һайн шанартайгаар хэхын түлөө саг үргэлжэ тэмсэхэ шухала.

Залуу хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабариһаа, комсомол-залуушуулай бригадануудай хүдэлмэриин ашаг үрэ, хүтэлбэрилэгшэдэйнь хүдэлмэриин шадабари ба дүршэлһөө барилгын амжалта сүм дулдыдаха байна. Өөһэдынгөө бригадануудтай зүбшэн хэлсэжэ, иимэ шиидхэбэри абабабди: жэл бүхэндэ өөһэдынгөө коллективүүдтэ 2—3 бригадирые һурган хүмүүжүүлжэ, Москваһаа һайн дураараа БАМ-ай барилгада ошохо залуушуултай суг тэндэ эльгээхэ. Бидэнэр өөһэдынгөө коллективүүдэй бааза дээрэ БАМ-ай комсомол-залуушуулай бригадануудые даагшанарай саг үргэлжын һургуули эмхидхэхэмнай. Эндэ һурагшад таһалгаряагүй стажировко гараха, бидэнэр тэдэниие ажалайнгаа дүй дүршэлтэй, эмхидхэлтэй, шадабаринигаа нюусатай танилсуулха байнабди. Суг хамта стахановскаар, коммунис ёһоор хүдэлмэрилжэ һурахабди.

БАМ-да, мүн оронойимнай бусад ехэ барилганаудта ошожо хүдэлхэ залуушуулай отрядууд бүхы республикануудта, хизаар болон областьнуудта мүнөө бүридхэгдэжэ байна. Залуу хүбүүд, басагаднай КПСС-эй ЦК-гай ба Совет правительствынгаа хүндэтэ даабариие заатагүй дүүргэхын тула түйлай ехэ хүсэл эрмэлзэл гаргана. Шэн зоригто ажалаараа ленинскэ комсомолой баатар габьяагай түүхэдэ шэнэ хуудаһа нэмэхээр, түрэл Коммунис партиингаа XXV съездые ажалай амжалтаар угтахаар эрид шууд шиидэнги.

БАМ, комсомолой бүхэсоюзна бусад барилганууд залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын, мэргэжэл шудалалгын бодото һургуули болоо. Асари ехэ түмэр замые барижа эхилэгшэдэй ёһотой барилгашад болохо, үйлэдбэриин шадабари ехэтэй командирнууд болохо, барилгын практикада бии болоһон ажалай түрүү дүй дүршэл, хамаг һайн юумые о[...] дунда дэлгэрүүлхэ эмхидхэгшэд болохо хэрэгтэнь тү[...] гээшэ бидэнэр, коммунистнуудай, мэргэжэлэй талаар а[...] хэдэй нангин уялга мүн. Һурган хүмүүжүүлгын хүдэ[...] гүнзэгы уг удха энэл ха юм.

Мүнөө үе сагай агуу магистралиин барилга дээрэ н[...] салга ехэтэй даабаринуудые дүүргэхын тула залуу[...] коллективүүдэй шадабари ехэтэй, техническэ талаар [...]тэй хүтэлбэрилэгшэдые һурган бэлдэхэ хэрэгтэ эгээл [...] хитэйгээр хабаадалсахые габьяата бригадирнуудые, б[...]ын, үйлэдбэриин түрүүшүүлые, залуушуулые һурган [...] мүүжүүлэгшэдые, Социалис Ажалай Геройнуудые бү[...] уряалнабди. Өөһэдынгөө бригаданудай бааза дээрэ БА[...] барилгада хэрэгтэй бригадирнуудые бэлдэхэ һургуули[...] байгуулая. Тэдэнтэй саг үргэлжэ харилсаа холбоотой б[...] өөһэдынгөө баян дүршэл, шадабари дамжуулан үгэел!

БАМ-да хүдэлжэ байһан залуушуулай эрхим дээдэ [...] жэлтэй болохын тула хэрэгтэй бүхы юумыень хуу хэе[...]

Н. А. ЗЛОБИ[Н]
«Зеленоградстрой» управлениин комплексно бригад[...] бригадир, СССР-эй Верховно Соведэй Президиу[...] гэшүүн, Социалис Ажалай Гер[...]

В. Е. КОПЕЛ[...]
«Главмосстройн» гэр барилгын 1-дэхи комбинад[...] 5-дахи СМУ-гай хабсаргагшадай бригад[...] СССР-эй Верховно Соведэй депу[...] Социалис Ажалай Гер[...]

Н. П. МОРОЗОВ
«Мосотделстрой-4» трестын бригад[...] Социалис Ажалай Гер[...]

НЭГЭ ДОРО— ГУРБАН ТУГ

Шэнэ-Бэрээнэй заһабарилгын-механическа заводой коллектив юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы оной түрүүшын хахадай туршада абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, ажалай ехэ амжалта түйлаһан байгаа. Тингэжэ энэ коллективтэ нэгэ доро гурбан туг — КПСС-эй Буряадай обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй ба облсовпрофой, «Россельхозтехника» нэгэдэлэй ба хүдөө ажахын, бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай, мүн партиин Загарайн райкомой болон аймагай Соведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугууд барюулагдаха болобо.

Имагтал социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, ажалай эмхидхэл һайжаруулһанай ашаар иимэ ехэ амжалта түйлагдаа гээд эндэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Үнгэрэгшэ июль һарадашье үйлэдбэриин һайн үрэ дүн түйлагдаа.

Энэ жэлэй түрүүшын долоо һарын түсэбтэ даабариһаа гадуур заводой хүдэлмэрилэгшэд 7 трактор, 7 автомобиль, тракторай 13 двигатель, 1000 гаран кузов һайн шанартайгаар заһабарилһан байна. Тингэжэ энэ үе соо 680 гаран мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур худалдаха арга олдоһон байха юм.

Заһабарилгын - механическа заводой цех, үйлэдбэриин участок бүхэндэ олон хүдэлмэрилэгшэдэй хабаадалгатай суглаанууд боложо, КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха тухай асуудал зүбшэгдөө. Цех, участок бүхэн шэнэ социалис уялгануудые баталан абаад, мүнөө эршэтэй һайнаар хүдэлжэ байнхай.

Манай корр.

ОРОЛДОСЫН ХҮСӨӨР

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хабаадаха зуураа «50 лет Октября» колхозой малшад дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаһан байгаа. Тэдэнээ бэелүүлхын тула ажахын малшад урагшатай һайнаар хүдэлжэ, шэнэ амжалтануудые түйлана. Энээниень түгэсхэхы жэлэй түрүүшын хахадай үрэ дүнгүүд элирхэйлэн харуулба.

Жэшээлэн хэлэбэл, колхоз 1975 оной январь—июнь һаранаудта мяха гүрэндэ худалдаха түсэбөө 103 центнерээр, һү — 229 центнерээр үлүүлэн дүүргэһэн байна. Эбэртэ бодо малай, хонидой, адуунай тоо толгой олошоруулха арадай ажахын түсэб горитойхон үлүүлэгдэһэн юм. Үнгэрэгшэ июль һарадашье совхозой малшад һайнаар хүдэлжэ гараа.

Ажалай иимэ һайн амжалта имагтал малшадай оролдосотойгоор, эмхитэйгээр хүдэлһэнэй ашаар түйлагдаа гээд тэмдэглэе. Мал адуулагшад Д-С. Ч. Путункеев, М. Л. Муиконов, М. О. Арзухаев, хонишод С. Л. Дамшаева, В. Н. Нахаицаков, адуушан Ф. С. Сонопов, һаалишад Н. Бадмаева, Т. Сонопова гэгшэд социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, эрхим ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Тэдэнэр байгша ондо абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Энэ колхозой дүрбэдэхи бригадын (бригадирынь Н. У. Жужаев) коллектив аймаг дотороо һайн дүнгүүдтэй гаража, Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдээ, КПСС-эй райкомой ба аймагай Соведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртөө. Тус бригадын гэшүүдэй хүндэлэлдэ аймагай түб Орлик тосхондо алдар солын туг үргэгдэһэн байха юм.

О. БАЛДАНОВА,
хүдөө бэшэгшэ.
Ахын аймаг.

—БАМ-һаа ерэһэн бэшэгүүд—

1. ТААЗАҺАА УОЯН ХҮРЭТЭР

—ФОТОРЕПОРТАЖ—

Энэ харгын барилга тухай хөөрэжэ эхилхын урдахана республикын газар дайдаар гараха Байгал-Амарай түмэр зам таталгын онсо илгаа, бэрхэшээлнүүд тушаа тогтохоор гэжэ һанагдана. Манай республика доторхи БАМ-ай участогай урдашье, баруунашье зүгһөө үлхөө үндэр хаданууд жэрылдэнэ. Хэрэгтэй түхеэрэлгэ, барилгын материал ба хүдэлмэришэдые нишэ зөөхэнь бэлэн бэшэ юм. Байгалаар гү, али самолёт, вертолёдоор лэ зөөжэ болохо. Иимэ транспорт хэрэглэхэдэ, ехэ гаргашатай байхаһаа гадна, найдабаригүй, ашаг багатай байна. Тиимэһээ Таазаһаа Уоян хүрэтэр авто-харгын удха шанар тон ехэ юм. Энэ авто-харгы барижа, ашаглалгада оруулаагүй һаа, түмэр замай харгы, Байгалай ба Хойто-Муйска тоннель барижа эхилхэ аргагүй болоно гээшэ.

Барилгын найман организаци — мостоотрядууд, оньһожоруулагдамал колоннонууд, 572-дохи барилга-хабсаралгын поезд энэ авто-харгы барилгада хабаадалсана. Харгы дээрэ багашье, ехэшье 116 хүүргэ баригдаха юм. Харгы барилгын ехэнхи хуби 34-дэхи мостоотрядта даалгагданхай. Мүнөө дээрээ энэ барилга дээрэ ушардаг эгээл ехэ бэрхэшээл юуб гэхэдэ, хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые зөөлгэ болоно.

Улаан-Үдэһөө энэ авто-харгын түрүүшын километртэ хүрэхын тула аяар 500 гаран километрэй зай гаталха хэрэгтэй. Элдэб бэрхэшээл, хада уула, хадын горхонуудые дабан гараха, харгыгүй газараар зурлаа татаха хэрэгтэй болоно. Энэ зайда заһабари хэхэ багаханшье мастерской байхагүй. Мостоотрядай автомашина жолоодогшод эдэ бүгэдые зоримгойгоор дабан гаража, урагшаал дабшан ябана. Хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүд хэмжүүрээрээ, шэгнүүрээрээшье ехэ аад, шэрэхэдэ хүшэр хүндэ юм.

Харгын түрүүшын зурлаа татан гарагшадта ехэ бэрхэшээлтэй байба. Николай Кириевский ба Иван Коваль гэгшэдтэ түрүүшын ашаа тээжэ ябаха даабари үгтөө һэн. Николай Кириевский түрүүшынгээ рейс элеэр һанажа ябана. Олон тонны ашаан тэрэнэй жолоодон ябаһан «Урал» машиные халтад гээ һаа хажуу тээшэнь татажа, намагтайшаг газар руу даража болохо байба. Хэды бэрхэшээлтэй байбашье һаань, жолоошон автомашинаяа урагшань ябуулжал мэдэнэ. Харгын барилгашад хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые хүлеэжэл байгаа ха юм.

Тэрэ хоёр сүүдхэ ябажа, хэрэгтэй газартаа хүрөө һэн. Ингэжэ нэгэ рейс дүүргэгдэһэн, хүүргэнүүдэй барилгада шухала хэрэгтэй түмэр хэрэгсэлнүүд асарагдаһан байгаа. Тингэжэ Баргажан голой хоёр эрье холбохо хүүргэ баригдажа эхилһэн байна.

Түрүүшын хүүргын ашаглалгада оруулагдаһан тухай протокол гэршэлнэ. «Түрүүшын хүүргэ ашаглалгада тушаагдаа» гэжэ тэрээн соонь бэшэгдэнхэй. Протоколой эдэ юрын үгэнүүд барилгашадай гаргаһан зориг, баатаршалга тухай юушье домоглон хөөрэнэгүй. Харин барилгашад түрүүшын хүүргэ барихын тула эршэмтэй шангаар ажаллаһан, урагшаа зоримгойгоор дабшаһан байха.

Михаил Филиппович Аксеновэй даадаг бригада түрүүшын хүүргэ барья. Бригадын олонхи гэшүүд залуушуул юм. Бригадир Аксенов, бригадын зарим гэшүүд Абакан—Тайшет, Решоты—Богучаны, Хребтовая—Усть-Илим, Бам — Тында гэһэн ехэ барилгануудта хабаадалсаһан баян дүршэлтэй байгаа. Харин зарим нүхэдэйнь ажалай намтар энэл барилгаһаа эхи абаба. Тэдэнэр Байгал-Амарай түмэр харгы барилсаха гэжэ Эхэ оронойнгоо элдэб заха хизаарнуудһаа иишэ ерэһэн байгаа.

Виктор Китаев Фрунзе городһоо, Анатолий Морозов, Леонид Толманов, Виктор Нечай гэгшэд энэ барилгада хабаадалсаха гэжэ сэхэ Балтиин флодһоо иишэ ерээ.

— Бидэнэртэ элдэб бэрхэшээл дайралдана. Харгы барихань хүшэр хүндэ. Харин барилгада бидэнэрэй хүдэр гарнууд, эршэ зориг хэрэгтэй. Бидэнэр энэ тулалдаанда илажа гарахабди, — гэжэ бригадын групкомсорг Юрий Постовой хэлээ һэн. Тэрэ БАМ барилсахаяа Свердловскһоо ерэһэн юм.

Барилга нэрээшье хүшэр хүндэ. Хабарай һайрам Баргажан гол руу шудхажа, тэрэнэй дошхон урасхалые бүри түргэдхөө. Голой уһан үерлэжэ, табигдаад байһан 30 тонны тулгануудые абажа хаяа һэн. Тингэжэ барилгашадай хэдэн үдэрэй ажал миин хосорһон байна. Теэд барилгашад гэдэргээ сухарягүй, урагшаа зоримгойгоор дабшаа. Шэнэ тулганууд зоогдон һуулгагдажа, нэгэ эрьеһээ нүгөөдэ эрье хүргэгдэн алхална.

Голой эрьеһээ нилээд холохоно шэлын орой харагдана. Манай ябаһан машинанууд эндэ байлгагдажа, бидэнэр амарбабди. Харгы хада өөдэ зурьн ошожо, харагдахаа болёодхино. Эгээл тэндэ оньһожоруулагдамал колоннонуудай хүдэлмэришэд ажаллана гэжэ мэдээжэ. Бидэнэршье тиишэ зорихойбди.

А. ПАРИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: хүүргэ баридаг 34-дэхи отрядай комсомолой эхин организациин секретарь В. Шитиков; Баргажан гол дээрэ табигдаха хүүргын тулгуури бэлдэгдэнэ; оньһожоруулагдамал 139-дэхи колонныын жолоошон Н. П. Максимов; Улан гол дээрэ хүүргэ табигдажа байна.

Авторай фото-зурагууд.
(Түгэсхэлынь удаадахи номерто гараха).

АЛАС-ДУРНЫН ХИЗААРТА

Совет ороной Алас-Дурна зүгэй соёлой ажаба[йдалда] һүүлэй үедэ ехэ хубилалтанууд болоо. Драмати[ческа], хүгжэмэй театрнууд, олон тоото ансамбльнууд [...] зоной дунда мэдээжэ болонхой. Олохон коллектив[...] бүри оронойнгоо хото городуудаар, союзна рес[публика]нуудаар аяншалдаг заншалтай. Һүүлэй жэлнүүд[тэ] һайханай самодеятельность улам түргөөр хүгжэ[...] нөө город бүхэн «өөрын театртай, филармонитой, [...] мэй ансамбльтай болоо гэхэдэ алдуу болохогүй. [...] мянгаад хүдэлмэришэд ба барилгашад, колхозни[...] загаһашад, морягууд болон ангуушад арадай тво[...] бүхэсоюзна фестивальда хабаадалсана.

Алас-Дурна зүгэй соёлой ажабайдал тухай Т[...] корреспондентнүүд ингэжэ мэдээсэнэ:

ВЛАДИВОСТОК — ТЕАТРАЛЬНА ХОТО

Морягууд ба загаһашадай хото — Владивосток тухай хөөрэлдөөнэй болоходо, «Манай театрнуудта ороо һэн гүт?» гээд заатагүй асуудаг юм. Энэ зундаа Владивостогто хэдэн театр гастрольдо ерэһэн байна.

СССР-эй арадай артист С. В. Образцовой хүтэлбэрилдэг гүрэнэй түбэй кукольна театрай коллектив эндэ һара шахуу аяншалаа. Удаань, Ленинградай ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ драматическа театр Владивостогто ерэбэ. Тус театрай спектакльнуудай боложо байхада, Эрхүүгэй хүгжэмтэ комедиин театр аяншалгада ерэхэнь гэһэн соносхол городойхидые — загаһашадые, морягуудые, машина бүтээгшэдые, залуушуулые уряалжа эхилээ.

Владивостогто хахад миллион хүн зон ажаһууна. Эндэ хизаарай драмтеатр, эдир харагшадай ба кукольна театрнууд хүдэлнэ. Тинхэдэ филармони бии. Һүүлэй жэлнүүдтэ циркын болон хизаарай театрай шэнэ байшангууд бодхоогдоо.

Н. МОИСЕЕВ.
Владивосток.

«РОВЕСНИГТЭ» АЛЬГА ТАШАНА

Благовещенскын пионернүүд ба һургуулиинхидай байшангай «Ровесники» гэжэ хореографическа ансамблиин эдир артистнар БАМ-ай ниислэл — Тындинский посёлогто айлшалба. Эдир хатаршад магистралиин түрүүшын барилгашадай үмэнэ концерт ехэ амжалтатайгаар харуулаа. Комсомолой бүхэсоюзна габшагай барилгын хүдэлмэришэд тайга соо бодхоогдожо байһан шэнэ город болон бусад олон объектнүүдые үхибүүдтэ харуулаа.

«Ровесники» ансамбль Амарай областьдо мэдээжэ болоһоор үнинэй юм. Тэрэнэй байгуулагдаһанһаа хойшо үнгэрһэн 7 жэл соо эдир артистнар 600 гаран концерт табиба. Тэдэнэй концертнүүдые Амарай таряашад, Зейскэ ГЭС-эй барилгашад, Приморинн загаһашад хараа. Энэ ансамбль Москвада наада харуулжа, [...]эй ВДНХ-гай дипло[м...]лонхой.

РСФСР-эй культу[ра...] бьяата хүдэлмэрилэг[шэ] Белоглазовай хүтэл[...] энэ ансамбльда 300 [...] эдир хүбүүд, басага[д...]дана. Вячеслав Ва[...] артист бэшэ, Бла[...]скын багшанарай инс[...] доцентээр хүдэлдэг, [...]гикын эрдэмэй канди[...]

А. КРИВЧ[...]
Благовещенск.

ХҮГЖЭМШЫ[...] ХОЕРДОХИ МЭРГ[...]

Һайн дуранай ур[...]ша Владимир Поло[...] гэгшын бүтээлнүүдэй [...]кэ Сахалинай област[...]лиотекэдэ нээгдэбэ. Х[...]шын мэргэжэлтэй эн[...] сүлөөтэй сагтаа зура[...]тай юм.

Тус областьдо ним[...] тавкэ түрүүшынхеэ [...] бэшэ. Барилгашан [...] Рожковой зурагууд[...] тавкэ олоной анхар[...]һэн. Ново-Алекс[...] тосхондо А. И. По[...] гэгшын зурагуудай [...]кэ нээгдээ.

Сахалинда һайн [...] уран зураашад ула[...]шорно.

Л. ЛИСОВС[...]
Южно-Сахалинск.

«КОМБАЙН», «ИГОЛОЧКА» БА [...]

Биробиджанай «Д[...]маш» заводой «К[...] гэһэн агитбригадада [...] театрай нэрэ соло о[...] Тэрэнэй эмхидхэгдэ[...] жэл болоо. Театра[...]грамма заводой а[...]тай нягта холбоото[...] хёогдодог юм. Бар[...] ороохо хуряадаг «С[...] гэһэн комбайнууд эн[...]то бүтээгдэжэ, манай [...] хэдэн арбаад област[...] хизаарнуудта, хил[...]нахи 18 гүрэндэ эль[...] Заводой 30 жэлэй [...]рюулагдаһан прог[...] «Тэргэһээ комбайн х[...] гээд нэрлэгдэһэн ба[...]

Биробиджанай текс[...] оёдолой фабрикы[...]лочка» гэһэн аги[...] область дотороо баһа[...]жэ болонхой.

В. ВАСИЛ[...]
Биробиджан.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

ҺАБААРАА ДҮҮРЭН ҺААЛИТАЙЛ

Коммунис партиин XXV съездые ажалай эрхим бэлэгтэйгээр угтахын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ Ивалгын ОПХ-гай һаалишад олоороо оролсонхой. Тиихэдээ зунай сагай нара ногоондо һабаараа дүүрэн һаалитай болохын түлөө аһан шадалаараа оролдожо байһан бэрхэ бэрхэ һаалишад һүүлэй үедэ бараг һайн амжалта түйлана.

Тиин олоной дундаһаа онсо шалгарһан Доодо-Ивалгын отделениин һаалишад тухай тогтоё. Дашима Гимниндармаевна Очировае абаад үзэхэ болоо һаа, 1975 оной түрүүшын хахадта үнеэн бүриһөө 2.225 килограмм һү абаа гэхэ гү, али гансахан июль һара соо 325 килограмм һаагаа. Юрэ хэлэхэдэ, жэлэй дүрбэн сагта хэзээшье илгаагүй, үдэртэ үнеэн бүриһөө арбаад килограмм һү һаагаад лэ байдаг юм.

Үнгэрһэн 1974 ондо Дашима Очирова даажа абаһан үнеэн бүриһөө 4.274 килограмм һү һааһан байгаа. Тиихэдэ бүхы фермээрээ үнеэн бүриһөө гурба мянган килограмм һү һааха гэһэн уялгатай байһан юм. Сугтаа хүдэлдэг бэшэ нүхэдынь энэ уялгала мүн лэ дүүргэжэ шадаа һэн. Фермэ дээрэнь абажа тоолоходо, үнеэн бүриһөө 3.200 килограмм һүн һаагдаһан байба. Тингээд ерэхэлээрээ Дашима Гимпиндармаевна бултанһаа ехые һаажа, нёдондо абаһан уялгаяа 1.200 килограммаар үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Мүнөө Дашима арба нэгэн һаамхай үнеэ, табан гунжа даажа абанхай. Энэ табанһаа хоёрынь түрөөд, һаамхай үнеэдэй һүрэгтэ тоологдожо эхилбэ. Нүхэр Очирова олон жэлэй туршада ажалайнгаа арга оншыень олоһон хадаа нигэжэ түрүүшынхеэ түрэхэ шэнэ үнеэдые жэл бүри тушаажа абаад лэ, тэдэниие һаажа һургадаг зантай.

Үнинэй һаалишан Очировагай үнеэд нэгэтэшье һу байржа үзөөгүй. Мүн абтаһан түлынь гарзагүй һайнаар томо болгогдоод, һаалиин малай һүрэгтэ нэмэжэ ороно. Арба гаран жэлдэ Дашимагай тэнжээһэн тугалнуудые тоолохо болоо һаа, сохом бүхэли фермэ бии болгохоор олон үнеэд үдэһэн гэхээр юм. Юрэдөө, һаалиин мал дээрэ хүдэлхэһөө хойшо Дашимагай хэды дахин шагнал магтаалда хүртэһэниие тооложо барахаар бэшэ. Хоёр жэлэй саада тээ улас түрын үндэр шагналда хүртэжэ, үбсүүн дээрээ Ажалай Улаан Тугай орден яларуулаа һэн. Ажалша малша айлай бүлэ соо түрэжэ, өөдөө ундыһэн энэ эхэнэр гүлмэр залуу ябахаһаа хойшо ажалай амта таниһан байха юм. Тиимэл хадаа бэрхэшээлһээ юрэдөө сухаридаггүй, зориһондоо хүрэхэл гэжэ оролдодог, шамбай бэрхэ хүн.

Тинхэдэ Дашима Гимниндармаевна жэлэй дүрбэн сагта гансал үхэр малай хойноһоо дахаад ябадаг хүн гэжэ ойлгожо огто болохогүй. Энэмнай үнэхөөрөө ажалаар олдоһон алдартай, солотой, нютаг нугадаа этигэлтэй, хүндэтэй болоод ябаһан эхэнэр. Энээнһээ урда тээ Ивалгын посёлково Соведэй депутадаар һунгагдаһан байгаа. Тингээд мүнөө жэлдэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаад байна бшуу.

Дашима Очирова тухай хэлэхэдээ тэрээнтэй сугтаа хүдэлжэ ябадаг бэшэ нүхэдыень дурдангүй гарахын аргагүй. Нуурай фермэдэ үни удаанай ажаллажа байдаг Нимаханда Дугаровна Дараева, Цыпыл Чимитовна Бадмаева, Мария Дымбрыловна Доржиева гэгшэд һаалишадай мүрысөөндэ түрүүшүүлтэй ана-мана урилдаад лэ ябажа байдаг. Үнгэрһэн июль һарада үнеэн бүриһөө гурбан зуугаад килограмм һү һааһан байха юм. Жэшээнь, Нимаханда Дараева түрүүшын хахад жэл соо үнеэн бүриһөө 2.335 килограмм һү һааба. Тингээд июль һарада 350 килограмм һү һаажа абаа.

Нуурай фермын һаалишадай нигэжэ һабаараа дүүрэн һаалитай байха хэрэгтэ тэндэхи үхэр адуулагшадай оролдолгын аша габьяань яһала ехэ. Жэшээнь, Данжур Санжиевич Будаев, Даша Цыренжапович Мункуев гэгшэд һаалиин малай хойноһоо харууһалха ажалдаа үнэн шударгы хандана. Тэдэнэр мүнөө арба гаран жэлдэ таһалгаряагүй ажаллажа байхадаа, мал адуулха арга оншыень һайса шудалһан байна. Тиимэһээ үнеэдые бэлшээриин һайнда абаашажа, хаһа саг соонь садатарнь эдеэлүүлдэг байха юм.

* * *

Түрэл Коммунис партиингаа XXV съездын угтамжада дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябалсаһан, һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада ехэ һү һаажа байдаг Доодо-Ивалгын отделениин нүгөөдэ бэрхэ һаалишан Бимба Ринчиновна Гомбоева нютаг, нугадаа баһал магтаалтай болонхой.

Мүнөө Ивалгын голһоо гадна, бүхы Улаан-Үдын аймаг соо суурхаһан бэрхэ һаалишан болотороо нүхэр Гомбоевагай ябажа гараһан алдарта ажалайнь харгы ута юм.

Анхан хорёод наһатай залуу басаган ябахадаа тракторай жолоо бариха ушартай болоо һэн. Һүүлээрнь комбайнда һуужа таряа хадаһан байха. Дам саашаа тракторна бригада даагаадшье ябаһан байгаа.

Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станци Доодо-Ивалгада һууриҗаһан байгаа. Тингээд тус станциин эрдэмтэд үхэр малай үүлтэр һайжаруулжа, һү һаалиие эрид ехээр дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго урдаа табиба. Тинхэдэ һаалиин малай хойноһоо харууһалгые урагшаа һанаатай, оролдосотой, шадамар хүнүүдтэ даалгаха тухай асуудал табиха ушартай болобо.

Тиимэһээ Бимба Гомбоева бэрхэшүүлэй тоодо ябаһан тула, һайн үүлтэрэй һаамхай үнеэдые тушаажа абаһан байгаа. Зүгөөр түрүүшын үедэ һаалиин малай хойноһоо харууһалхань түбэгтэй хүшэр байһан. Теэд байн байтараа ажалайнгаа дүршэл олохо, үнеэдэй зан абариие мэдэжэ абаад байхадаа, Бимба нүхэдһөө дутуугүй ехэ һү һаадаг болобо. Энэ үедэ өөрынь урма зориг улам бадаржа, ажал хэрэгынь урагшатайгаар ябажа эхилээ һэн.

Нүхэр Гомбоева хододоо урагшаа зүдхэжэ ябадаг зантай дээрэһээ Москва ВД[НХ]-да ошожо, медаль аб[...] 1973 оной дүн гарга[...] Ажалай Улаан Тугай [ор]ноор шагнагдаһан, ком[мунис] ажалай ударник гэһэн х[ү]тэ нэрэ зэргэдэ хүр[тэһэн] байгаа.

Бимба Ринчиновна м[...] наһажаал боложо ябаһа[н эхэ]нэр. Хамта табан ү[хибүү]дые хүл дээрэнь гаргаһа[н] биһан хадаа Бимба Р[инчи]новна урданда пенсидэ г[арах] һэн. Тингэбэшье һаа, [...]ша малша энэ эхэнэр м[...] залуу бэреэд, баса[...] урилдан, ажал дээрээ [ам]жалта түйлана.

Жэшээнь, энэ жэлэй [үнгэ]рһэн 6 һара соо үнеэ[н бүриһөө] 2.513 килограмм һү һ[аажа] гараа. Тингээд мүнөө [...] һаамхай үнеэн бүриһөө [...]төө 12 килограмм һү [...]на.

Доодо-Ивалгын от[деле]ниин хоёр бэрхэ һаа[лишан] Дашима Очирова, Б[имба] Гомбоева түрэл парт[иингаа] XXV съездэ угтамжа[...]гон үнеэн бүриһөө [...] мянган килограммһаа [...] бэшэ һү һаажа, абаһан [со]циалис уялгаяа дүү[ргэхэ] байха гэжэ сохом найд[...] байна.

Вас. ГАЛДАНОВ.
Доодо-Ивалга.

ХАНИ БАРИСААНАЙ АША ҮРЭ

АХА ДҮҮ монгол арад Советскэ Союзой болон социалис бусад оронуудай арадуудтай хамта арадайнгаа революциин илаhанhaа хойшо 54 жэлэй ойе тэмдэглэнэ. 1921 ондо болоhон Монголой арадай революци хадаа бүхэдэлхэйн революционно үндэhэн хубилалтануудтай нягта холбоотой юм. Энэ революци хадаа Россида болоhон Агуу Октябриин социалис революциин үндэhэтэй.

Агуу Октябрь хадаа дэлхэйн оршон байдалда капитализмhaа социализмда орохо түүхэтэ үе шата нээжэ үгэhэн байна. Монголой арадай 1921 оной революци Агуу Октябриин hүүлээр болоhон ажалшан арадай илалта түрүүшын революци болоно. Энэ хадаа марксизм-ленинизмын сурталай зүб байhые гэршэлбэ. Шэнжэ, зорилгынгоо талаар Монголой арадай революци хадаа феодализмда, империализмда эсэргүү, үнэхөөрөө арадай революци мүн. Октябриин революциин hүүлээр Совет Росси Монгол орон хоёрой хани барисаанай холбоо байгуулhанай удаа Ю. Цеденбал иигэжэ хэлэhэн байдаг: «Энэ ушар хадаа Россин хүдэлмэришэн анги Монголой малшан арад зон хоёрой ангиин холбоон байhан юм. Энэнь арадай революциин илалта хангаа, удаань оронойнгоо капиталис бэшэ замаар социализм тээшэ амжалтатайгаар дабшаха арга олгоо».

50 гаран жэл хадаа ямар нэгэн ороной хүгжэлтэдэ тиимэшье ехэ саг бэшэ юм. Тиин энэ богони болзор Монгол орондо тон ехэ удхаар дүүрэнхэй байгаа, тиимэhээ энэ үеые түүхын бүхэли шата гэжэ нэрлэхэдэ болоно. Мүнөөнэйнь үе сагые үнгэрhэн үетэйнь сасуулха болоо haa, МНРП болон монгол арад түмэнэй гаталhан энэ зам онсо ехэ удха шанартай байна. Революциин урда тээхи Монгол орон — зүүн зүгтэхи эгээл гээгдэнги нютаг байhан юм. Промышленность гэжэ огтолон байгаагүй. Гээгдэнги барга аргаар эрхилдэг нүүдэл мал ажалтай байhан юм. Эртэ урда сагай барга ёhоной харилсаатай, бүхы зониинь үзэг бэшэг мэдэхэгүй байгаа.

Оронойнтоо экономическа болон культурна гээгдэлые дабажа гарахын тулада Монголой Арадай-революционно парти болон арад зон айхабтар ехэ ажал ябуулаа. «Хэдэн зуун жэлые богтааhан хэдэн арбаад жэл» — гээд Монгол орондо болоhон социальна үндэhэн хубилалтануудай дабшаса тухай хэлэгдэдэг юм. Үнэхөөрөө монгол арад түмэн нэгэл үеын туршада феодализмhaа социализмда ороо юм.

Аха дүү оронуудай, нэн түрүүн Советскэ Союзай алибаа туhаламжын ашаар монгол арад түмэн мүнөө үеын индустри байгуулаа. Мүнөө Монгол орон индустриальна хүгжэлтын замаар урагшаа дабшана. Энэ ороной нюдэ алдама ехэ тала дайдаар мүнөөхэй промышленна предприятинууд бодонхой, түмэр харгы татагданхай, болбосон түхэлтэй шэнэ городууд болон хүдэлмэришэдэй тосхонууд бии болонхой. 1922 ондо гаргажа байhан промышленна бүхы продукциин түхайе мүнөө 11 минутын туршада бүтээн гаргана. Мүнөө индустриин хүгжэлтын хэмжээгээр энэ харуулна бэшэ аал!

Монголой Арадай-революционно партии социалис байгуулалтын эгээл хүшэр зорилгонуудай нэгэн болохо хүн зоной ажалтанаа социалис болгон нэгэдүүлhэн байна.

1950 ондо хүдөө ажахые нэгэдүүлхэ хэрэг түгэсхэгдөө hэн. 200 мянган үмсын ажахын орондо мүнөө хүдөө ажахын 272 нэгэдэл бии болонхой. Гүрэнэй 32 ажахытай хамта эдэ нэгэдэлнүүд ороной хүдөө ажахын үйлэдбэриин гол hуури болоно. Үмсын ажахые нэгэдүүлхэ хэрэг түгэсхэhэнэй ашаар ороной бүхы экономикодо үйлэдбэриин социалис харилсаанууд илаhан байна.

1960-аад оной эхеэр Монгол орон хүгжэлтынгөө шэнэ шатада — социалис общество байгуулга түгэсхэхэ шатадаа оробо. Энэ шатын гол зорилго юуб гэхэдэ, социализмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулжа түгэсхэхэ болоно. Иигэжэ МНР-ые индустриально-аграрна гүрэн болгохо гэhэн шухала зорилго табигдаа hэн. Советскэ Союзай болон социалис бусад оронуудай туhаламжын ашаар МНРП-гэй ударидалга доро монгол арад түмэн энэ шухала экономическа зорилгоёо амжалтатайгаар шиидхэнэ. Мүнөө энэ орондо промышленна томо томо барилганууд: зэдмолибденэй «Эрдэнэт» гэжэ комбинат Советскэ Союзай туhаламжаар баригдажа байнхай. Энэ комбинат хадаа дэлхэй дээрэ баригдажа байгаа имэрхүү 10 предприятиин нэгэн болоно.

Хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ хангаха гээшэ Монголой парти ба гүрэнэй гол анхаралда байдаг. Ороной баялигай улам арьбажаха бүри шэнэ общество байгуулагша хүн хубилна. Арадай засагай жэлнүүдтэ, илангаяа социалис хубилалтануудай шатада үнэхөөрөө культурна революци болоhон байна. Энэ үндэhэн хубилалта арад түмэнэй байдалые эрид hайжаруулаа, литература, искусство, эрдэм ухаан, гэгээрэл, элүүрые сахилга хүгжөө. Энэ талаараа Монгол орон капиталис олон оронуудые ахижа гараhан байна. Хүн зоной үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаhанай ашаар Монгол орон уласхоорондын организаци (ЮНЕСКО) Н. К. Крупскаягай нэрэмжэтэ шанда хүртөө. Орон дотор ниитэ эрдэмэй 8 ба тусхай hурасалай 600-гаад hургуули, 6 дээдэ hургуули хүдэлнэ, олон институдууд болон hалбаринуудтай Наукануудай академи бии. 10.000 хүн бүхэндэ студентнүүд хүртэсэн талаар Монгол орон хүгжэнги капиталис олон гүрэнүүдые хүсэhэн байна. Хүн зоной үдэсын талаар МНР дэлхэйн түрүү hууринуудай нэгые эзэлнэ. Тус ороной арад зоной 45 процентнь 18 наhанhaа доошоо залуушуул юм. Монголшууд үгы боложо байhан зон гэхысэ баруун оронуудай империализмын номнолшодой донгодожо байhаниинь hаял даа.

МНР улас түрын оршондо хүндэтэйл боложо байна. Дэлхэйн 60 гаран гүрэнтэй харилсаа тогтоонхой, ООН-ой болон уласхоорондын бусад олон организацинуудай гэшүүн юм. Аха дүү монгол арад уласай социализм байгуулха хэрэгтэ амжалта туйлаhандань, бидэнэр, совет хүнүүд үнэн зүрхэнhөө баярланабди.

Монголой газар дайда дээрэ болоhон түүхэтэ туйлалтанууд хадаа Арадай-революционно партиин ударидалга доро багша Ленинэй заамаар урагшаа дабшажа ябаhан арадай габьяата хэрэг мүн. Гүн удхатай үндэhэн хубилалтануудай боложо, хүдэлмэришэн ангиин ургахатай хамта МНРП-гэй бүридэл хубилжа эхилhэн байна. Хүдэлмэришэн ангиин эрхим хүнүүд партида ородог.

Социализмын замда ороhон арадуудай хоорондоо нягта холбоо барисаа тогтоохо гээшын тон шухала байhан тухайда В. И. Ленин нэгэнтэ бэшэ заажан байдаг. Совет-монгол хани барисаан хадаа арадуудай хани барисаанай ленинскэ сурталай бодото бэелэл мүн. Совет, монгол арадуудай хани барисаанай эхиндэ агуу Ленин Сүхэ-Баатар хоёр түрүүтэй КПСС ба МНРП байhан юм.

Багша Ленинэй үшөө мэндэ байхада, 1921 оной ноябриин 5-да Москвада РСФСР Монгол орон хоёрой хоорондо хани барисаанай хэлсээн батаалагдаа hэн. Энэ ушар хадаа монгол арадай олон зуун жэлэй түүхэдэ түрүүшынхеэ баталагдаhан адли тэгшэ эрхэтэй хэлсээн байба. СССР МНР хоёрой социалис хүгжэлтын замда ороод байhан үедэнь нимэ холбоон тогтоогдоо hэн. Тэрээнhээ хойшо 50 гаран жэлэй турша манай оронууд эбдэршэгүй хани барисаагаар холбогдонхой. Хоёр ороной хоорондо экономическа, политическа, культурын хани харилсаан хүгжэнэ, дүй дүршэлөө андалдаха хүдэлмэри ябуулагдана.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй Советскэ Союзай партийно-правительственна делегаци Улаан-Баатарта ошоод байха үедэ 1966 оной январиин 15-да хани барисаан, харилсан туhалалсалгын договор хоёр ороной хоорондо баталагдаа. Иигэжэ хоёр арадуудай хани барисаан саашадаа бүри ехээр хүгжэбэ. Удаань 1974 оной ноябрь hарада МНРП-гэй III съездын 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баяр ёhололдо Советскэ Союзай партийно-правительственна делегаци хабаадажа, хоёр ороной хоорондо хэлсээнүүд хэгдэhэн байна.

Хоёр ороной хани барисаанай нэгэ хубинь хадаа Буряад ороной ажалшад хүршэ Монгол ороной, илангаяа хилын хажуудахи аймагуудай ажалшадтай харилсадаг байна. Олон жэлэй туршада энэ барисаан улам үргэдэнэ, хүгжэнэ. В. И. Ленинэй захяа, КПСС-эй ЦК-гай заабари дүүргэн, Буряадай областной партийна организаци, республикын бүхы ажалшад совет-монгол хани барисаае улам бэхижүүлхэ хэрэгтэ хубита нэмэриеэ оруулhан байна. 1963 ондо манай республикын байгуулагдаhаар 40 жэлэй ойе hайндэрлэлгэдэ МНРП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Ю. Цеденбал түрүүтэй Монгол ороной делегаци хабаадаа hэн. Удаань Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойн баяр ёhололдо мүн лэ нүхэр Ю. Цеденбал түрүүтэй Монгол ороной делегаци хабаадаа hэн.

Хяагта город хадаа монгол, совет арадуудай аха дүүгэй хани барисаанай мүндэлжэ, хүгжэhэн нангин газар юм. 1920—1921 онуудта Монголой арадай революциин вождь Сүхэ-Баатар энэ хотодо нюусаар байжа, хүдэлдэг hэн. 1921 оной март hарада эндэ Монголой Арадай партиин 1 съезд боложо, Монголой арадай саг зуурын правительство байгуулагдаа hэн. 1921 ондо эндэhээл — Хяагта хотоhоо Монголой арадай-революционно залуу армитай Совет Россиин Улаан сэрэгэй частьнууд нэгэдэжэ, харин булимтаргшадhaa Монгол оронине сүлөөлөө бэлэй.

Монгол арадай революционно хүдэлөөнэй гайхамшаг габьяатай байhанайнь түлөө, монгол-совет хани барисаа бэхижүүлhэнэйнь түлөө МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиум 1973 оной июнь hарада МНР-эй дээдэ зэргын шагнал — Сүхэ-Баатарай орденоор Хяагта хотые шагнаа юм.

Арадай революциин түрүүшын жэлнүүдтэ, мүн 30—40 онуудта совет мэргэжэлтэд, тэдэнэй тоодо манай республикын түлөөлэгшэд монгол орондо хүдэлжэ hэн. Мүн 1930—1940 онуудта Улаан-Үдэ хотодо хүдэлжэ байhан Монгол рабфак МНР-эй кадрнуудые бэлэдхэхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргээ hэн. Эндэ hуража гараhан олон хүнүүд hүүлдэнь гүрэнэй, партийна элитэ ажал ябуулагшад болонхой. Мүн 1939 оной зун япон булимтарагшадтай болоhон Халхын-Голдохи дайнда монгол сэрэгшэдтэй хамта Совет Армиин бүридэлдэ орожо, Буряадай сэрэгшэд хабаадалсаа hэн.

Удаадахи жэлнүүдтэнь Монголой Арадай Республикын ба манай республикын холбоон улам үргэдэбэ. Илангаяа хилын хажуудахи, Сэлэнгын, Булганай, Хубсугулай аймагуудтай холбоотой юм. 1958 ондо байгуулагдаhан совет-монгол хани барисаанай Буряадтахи бүлгэм энэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. Баталагдан хэлсэhэнэй ёhoop манай республика монгол ханинартаяа жэл бүри 80 делегацяар андалдана. «Хани барисаанай» автобусууд туристнуудтай ябажа байдаг. Спортоор мүрысөөнүүд болодог. Мүн ажалай, үйлэдбэриин талаар харилсаанууд бэелүүлэгдэдэг байна. Олон предприятинууд, колхоз, совхозуудай түлөөлэгшэд Монгол ороной ажалшадтай холбоо тогтоонхой. Улаан-Үдэ хото Монголой Дархантай анда хотонууд болонхой.

Буряад ороной ба МНР-эй ажалшад түүхын болон экономическа хүгжэлтын талаар, соёл болбосоролой, ёho ваншалай, байдал hуудалай, хэлэ бэшэгэй талаар хоорондоо дүтэ байна. Тиин тон дүтэ юумэниинь гэхэдэ, үзэл сурталынь адли, шэнэ социалис ажабайдалай түлөө хамтаараа тэмсэнэ. Иигэжэ олон жэлнүүдэй туршада хамтаараа хэжэ байhан ажалаараа, дайн байлдаанайшье, амгалан байдалайшье үедэ совет-монгол хани барисаан шэрээгдэжэ байдаг.

Д. УЛЫМЖИЕВ,
совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Буряадтахи отделениин правлениин түрүүлэгшын орлогшо, түүхын эрдэмэй доктор, профессор.

СҮҮДХЭДЭ 1000 ГРАММААР...

ХЭЖЭНГЭ. Чисаанын совхозой үнинэй үхэршэн Михаил Севастьянович Титов даажа абаhан hүрэг малаа холын бэлшээридэ абаашажа адуулхадаа, шэгнүүрыень заабол ехээр нэмээжэ, жэл бүри горитой амжалта туйладаг юм. Мүнөө КПСС-эй гэшүүн М. Титов Шара-Талада харууhалжа байhан 152 хашарагайнгаа тус бүриин шэгнүүрые үнгэрhэн июль hарада сүүдхын 1000 граммаар нэмээбэ. Тиигэжэ тэрэ аймаг дотор дэлгэрhэн үхэршэдэй социалис мүрысөөндэ дахинаа онсо шалгараа. Эдэ үдэрнүүдтэ Михаил Титов үхэрнүүдээ зунай түнга ногоондо hайнаар бэлшээжэ, бүри хүшэлүүлжэ байнхай.

Р. ЦЫМПИЛОВ.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ буулгаhан энэ фото-зураг дээрэ Загарайн аймагай Онохойн совхозой түрүү hаалишадай нэгэн Ирина Минихановна Нафиковае харанат. Нёдондо үнеэн бүриhөө 2239 килограмм hү haaгаа юм. Мүнөө үнгэрhэн 7 hарын туршада үнеэн бүриhөө мянга шахуу килограмм hү абаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. М. Нафикова.

ЭХЭ ОРОНОЙМ СОЛДАДУУД

СЭРЭГШЭ БАСАГАН

Тэрэ гэhээр аяар гушан дүрбэн жэл үнгэрөө. Оройдоо үсэгэлдэр болоhон шэнги hанагдаха юм. Зулгы дулаан зунай нэгэ үдэр Эрхүүгэй медицинскэ институдай бүлэг басагад соёлой ба амаралтын парк соо уулзаад, дээдэ hургуулитай эмшэлэгшэд болоhоноороо бэе бэеэ амаршалжа байба. Хүгжэмэй ирагуу аялга зэдэлжэ, хүбүүд, басагад хатарта ябана. Эгээл энэ үедэ аалин hонор байдал тогтожо, дайн эхилээ гэhэн шэхэндэ харша соносхол дуулдабал даа.

Иигэжэ Мария Андреева институт дүүргэhэн түрүүшын үдэрөө угтаhан юм. Боохон нютагтаа ошожо, врачаар хүдэлхэ хүсэлтэй байгаа. Теэд Эхэ орондомнай дайсан добтолон орожо, амгалан тэнюун байдалыемнай hамаргаа. Ажабайдалай харгыда гаража ябаhан хүбүүд, басагадай хүсэл эрмэлзэлые хайра гамгүйгөөр худхан хуймажа, хүнүүдэй хуби заяаень төөрюулээ ха юм.

Мария басаган хойто үдэрынь сэрэгэй комиссариадта ерэжэ, hайн дурааараа фронт ошохоёо мэдүүлбэ... Тиигэжэ Мария Андреевагай дайшалхы харгы Москваhaa эхилээ бэлэй.

82-дохи гвардейскэ Запорожско стрелково дивизидэ 2-дохи рангын сэрэгэй врач Мария Трофимовна Андреева ерэжэ, сэрэгшэдые ехэтэ гайхуулаа hэн. Мойhон хара үhэтэй, энеэбхилэд гэhэн урин харасатай буряад басаганай hонирхоогүй юумэн үгы. Добтолгодо орохоо байhан гү, али добтолгоhoo ямаршьегүй ерэhэн сэрэгшэдтэй налгай зохидоор хөөрэлдэжэ, урма зориг бадаруулдаг байгаа. Шархатаhан сэрэгшэдтэ туhаламжа хүргэхэhөө гадна, өөрөө гартаа буу баринхай, дайсаниие галта hомоор угтадаг байгаа.

«Бурят-Монгольская правда» газетэ 1944 оной январиин 16-най номерто эрэлхэг буряад басаган тухай иигэжэ бэшэhэн: «Врач Мария Андревагай алба хэжэ байhан дайшалхы часть добтолгын түрүү зэргэдэ гараба. Дайсан нилээд олон танк болон самолёдуудые табижа, манай бүхэлэлтые hэтэ сохихо hанаатай добтолбо. Манай Сибирьhээ ошоhон сэрэгшэд нэгэшье алхам гэдэргээ сухаряагүй, ёhотой баатарнууд мэтэ тулалдаба. Тиигэбэшье дайсан бүлюу хүсэтэй байгаа. Үдэшэлэн багта манайхид буудалдажа ябаад, гэдэргээ сухарижа захалба, Эгээл энэ үедэ залуу врач Мария Андреева бултанай урда гараад, «Эхэ оронойнгоо түлөө, урагшаа!» гэжэ хашхараад, урагшаа тэгүүлбэ. Тиихэдэнь манай сэрэгшэд нэгэ доро добтолгодо орожо, дайсаниие гэдэргэнь хаяад, эзэлжэ байhан газараа бүришье hайнаар бэхилhэн байха юм.

Добтолгын забhарта Буряад орон, Байгал далай, агуу гоохон Ангар мүрэн тухай сэрэгшэдтэ хөөрэжэ, Эхэ оронhoo hайхан юумэн үгы юм гэжэ ойлгуулдаг байгаа. Залуухан басаганай хөөрөө шагнахадаа, сэрэгшэд нютагтаа ошоhондол боложо, урмашан зоригжоод, шэн габьяатайгаар тулалдадаг байба. Ушар иимэhээ сэрэгшэд тэрэниие ехэтэ хүндэлдэг, хэлэhэн соонь байхые оролдогшо бэлэй.

Нэгэ байлдаанай үедэ дайсан манайхинай добтолгые мухардуулха hэдэлгэтэйгээр аашалба. Үнэхөөрөөшье шанга тулалдаан болобо. Мария басаган шархатаhан сэрэгшэдтэ яаралтай туhаламжа хүргэжэ, шархыень боожо, заримыень наашань шэрэжэ сүлөөгүй байгаа. Эгээл энэ үедэ дүтэ байhан пулеметчик баатарай үхэлөөр алдалан унаба. Мария олон юумэ бодожо байгаагүй, тэрэ дороо пулемёдтонь мүлхижэ ошоод, дайсаниие галта hомоор угтаба. Дайсан хэдэн зуугаадаар шарбан унажа, үлөөшэдынь гэдэргээ сухариба. Баатаршалгынгаа түлөө Мария Андреева Дайшалхы Улаан Тугай орденоор шагнагдаба.

Энэ баатаршалга тухайдань сэрэгшэд сэдьхэлээ хүдэлгэн хэлсэжэ, үльгэр жэшээ абажа ябаа.

Дайсаниие Берлин хүрэтэр сохилсоод, Илалтын үдэрые тэмдэглэлсэхэ тухай хөөрэдэг байгаа. Теэд талаан буруулжа, буряад басаган амиды мэндэ нютагаа бусаха аргагүй байгаа. Эгэшэдээ тэрэ иигэжэ бэшэhэн: «Дайсаниие бута сохилсоод, Илалтын үдэрые бултадаа найрлахабди. Тэрэл үдэр сэрэгэйнгээ хубсаhа тайлажа хаяад, hайндэрэйхеэр хубсалжа, арад зонойнгоо баатаршалтые юрөөн магтажа, духаряа үргэхэбди».

Дайнай гал дүлэн соогуур ябахадаашье үхэл тухай бодомжолоогүй, ажамидарал тухай хөөрэжэ, сэрэгшэдые баясуулдаг байгаа. Иимэл хадаа хүнэй хэрэг, уг унгинь үхэлгүй мүнхэ ха юм.

Нэгэ тулалдаанай үедэ батальоной командир хүндөөр шархатаба. Мария басаган бушуухан ошожо, шархыень боожо оробо. Галта hомоной толгой дээгүүрнь эшхэрхэшье гээшэ аргагүй. Энэ үедэ хүлынь халуу бутаржа, шархатаhанаа мэдэрбэ. Тиигэбэшье тэрэ дайшалхы нүхэдөө орхёогүй, нэгэнhээ нүгөөдэдэнь мүлхижэ ябаад, шадахысаа туhа хүргэбэ. Иигэжэ ябахадань сээжэнь туулган хүндэ юумээр сохигдоходол гээд, оршон тойрон харлашоо hэн.

Дон мүрэнэй hалаагай хоорондо, хүнүүдэй ябадаггүй аалин hонор газарта дайшалхы нүхэдынь сэрэгшэ басагые хүдөө табижа, алуурша дээрмэшэдhээ үhөөгөө абахаар тангариглаба. Дайшалхы нүхэрэйнгөө гэрэлтэ hайхан дурасхаалда буу табижа, Совет Армиин эгэршэгүй хүсэтэйе мэдүүлээ hэн.

Сэрэгшэ басагад! Эсэгэ ороноо алууршa дээрмэшэдhээ хамгаалсагшадай дунда манай Буряадhaa нилээд олон басагад ябалсаhан, баатаршалга гаргаhан байха юм. Жэшээнь, 1942 оной июль hараhaa дайнай дүүрэтэр Лия Григорьевна Панкова ябалсаhан түүхэтэй. Мүнөө тэрэ Улаан-Үдын түб аптекэдэ хүдэлнэ. Тэрэнэй сээжые Улаан Одоной орден, «Дайшалхы габьяагай түлөө», «Сталинградые хамгаалсаhанай түлөө», «Берлиниие абалсаhанай түлөө» гэжэ дайшалхы медальнууд шэмэглэн гоёоно. Hонирхолтойнь гэхэдэ, Лия Григорьевна М. Андрееватай хамта нэгэ полкдо ябалсаhан байха юм.

Үхэр буунуудай зохоролдохоо болиходо, дайсанай самолёдуудай холуур ниидэжэ, уданшьегүй үгы болоходо, аалин намдуу байдал түбхинэхэл даа. Дэлхэй дээрэ дайн дажар болоногүй гэжэ hанахаар бэлэй. Иимэ байдал саг зуура тогтонижодог. Сэрэгшэд нэгэ доро сугларанхай, үнөөхил хэбээрээ шог зугаа дэлгэжэ, енеэдэ наада гаргажа захалха юм.

Волго мүрэнhөө Берлин хүрэтэр hуунагтаhан дайнай харгын айхабтар хүшэр хүндэ байhаниинь мэдээжэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ совет арадай гаргаhан баатаршалгые одоо юугээршье сэгнэшэгүй. Совет эхэнэрнүүд дайшалхы түрүү зэргэдэ ябалсажа, Эсэгэ ороноо хамгаалалсаа. Буряад эхэнэрэйшье хубита бии. Тэрэнэй нэгэн Мария Трофимовна Андреева болоно.

М. ОСОДОЕВ.

БИБЛИОТЕКАРЬНҮҮД МАЛШАДТА ТУhАЛНА

Захааминай аймагай ажаhуууд гол түлэб мал ажал эрхилнэ. Юhэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй түсэбэй даабаринуудые дүүргэхэ хэрэгтэнь малшадта туhалалсахадаа манай нангин уялга гэжэ эндэхи библиотекарьнууд тоолодог.

Малшадай бууса, тарялангай стан, бригада, звено бүхэндэ библиотекарьнууд ошожо байдаг. Малшадта ошохо, шэнэ номуудые абаашаха түсэб квартал бүхэндэ табигдажа байдаг. Энэ түсэбэй ёhoop библиотекэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд малшадта ошожо, шэнэ номуудые, газетэ, журналнуудые абаашажа, hонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг байна юм. Тэдэнэр харуулан ябуулха зурагуудые, сагаан хуудаhануудые гаргадаг, түрүү малшадай дүй дүршэл олоной дунда дэлгэрүүлхэ хүдэлмэри ябуулдаг юм.

«Сагаан эдеэ ехээр абаха түлөө» гэhэн темээр уншагшадай заочно конференци үнгэргэгдэхөөр бэлэдхэл ябуулагдажа байнхай. Энэ конференци аймагай «Ажалай туг» газетын хуудаhанууд дээрэ үнгэргэгдэхэ. Хүдөөгэй олон библиотекарьнууд haaлиин фермэнүүд дээрэ уншагшадай конференци үнгэргөө. Эндэ А. Ф. Машкинагай бэшэhэн «Если ты доярка», И. Е. Сенинагай «[illegible] haaлга» гэhэн номуудые зүбшэн хэлсэлгэ болоо.

[illegible]горбойн хүдөөгэй библиотекын хүдэлмэрилэгшэд Эстониин ССР-эй haaлишан Хельда Пейпс тухай хөөрэлдөөнүүдые, мүн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй тэрэ haaлишанда эльгээhэн бэшэгэй зүбшэн хэлсэлгэнүүдые [illegible] МТФ бүхэндэ үнгэргөө.

ГОСТ-13.264-70 гэдэгэй ёhoop гүрэндэ hү тушааха хэрэгтэ зорюулагдан Ехэ-Цакир тосхондо үнгэргэгдэhэн аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй [illegible] «Ехэ hy- [illegible] түлөө» гэhэн темэдэ номой выставкэ эмхидхээ.

Аймаг доторхи хүдөөгэй библиотекэ бүхэндэ түрүү дүршэлэй булан нээгдэнхэй. Эндэ хүдөө ажахын түрүү хүдэлмэришэдэй дүй дүршэл харуулhан материалнууд табигдадаг. Энэ буланда табигдаhан материалнууд саг үргэлжэ шэнэлэгдэжэ байдаг. Эндэ шэнэ журналнууд, номууд, газетэhээ хайшалжа абаhан материалнуудтай папканууд табигдадаг. Аймагай түрүү hаалишад, малшад, хонишод, механизаторнууд тухай газетэдэ бэшэгдэhэн зураглал, очерк болон бусад материалнууд анхаралтайгаар суглуулагдажа, эндэ табигдана. «Хүдөө ажахын хүдэлмэришэдые, мэргэжэлтэдые библиотекын, библиографиин талаар хангалтые эмхидхэлгэ» гэhэн темээр аймагай библиотекын хүдэлмэрилэгшэдэй семинар haяхан Закаменск хотын библиотекэдэ үнгэргэгдөө. Хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй, мэргэжэлтэдэй ном уншалгые эмхидхэлгэ, хүдөө ажахын эрдэм мэдэсэ, түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ талаар нэгэдхэмэл түсэб табилга болон бусад асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Семинарта хабаадагшадай урда КПСС-эй райкомой секретарь И. Е. Григорьев үгэ хэлээ. Тэрэ аймагай ажалшадай хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ түсэбэй дүүргэлтэ тухай, ургаса хуряалгын, үбhэ сабшалгын үедэ ажалшадые номоор хангаха асуудалнууд тухай хэлээ.

Захааминай аймагай библиотекэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд энэ семинар дээрэ хүдөө ажахын номуудые, бусад литература ажалшадай дунда дэлгэрүүлхэ хүдэлмэреэ бүри эршэмтэйгээр ябуулха, түсэбтэ даалгабаряа 1975 оной октябрь hарада дүүргэхэ гэhэн уялга абаа.

В. НЕЧАЕВА,
М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын хүдэлмэрилэгшэ.

ТЭБХЭР ТАБИЯА ТЭМДЭГЛЭБЭ

Захааминай «Сельхозтехникын» нэгэдэлэй хүдэлмэришэдэй ажаhуудаг тосхоной магазинда наймаалагшаар Бимбажап Батуевна Эрхеева хүдэлдэг юм. Тус магазин худалдаа наймаанайнгаа түсэб хододоо үлүүлэн дүүргэдэг. Бимбажап Батуевна 15 жэлэй туршада арад зониие хангаха хэрэгтэ бэеэ зорюуланхай. «Советскэ худалдаа наймаанай отличник» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ 1965 ондо хүртөө, 1970 ондо «Коммунис ажалай ударник» гэhэн нэрэтэй болоо. «1974 оной социалис мүрысөөндэ илагша» гэhэн тэмдэгээр мүн лэ шагнагдаа юм.

Оролдосотой наймаалагшын ажал хүдэлмэриие худалдан абагшад үндэрөөр сэгнэдэг, магтадаг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наймаалагша Б. Б. Эрхеева.
Д. АЮШЕЕВЭЙ фототекст.

АРКТИКЫЕ ДУЛААРУУЛЖА БОЛОХО ГҮ?

Манай Эхэ ороной уб улаан туг Хойто полюс дээрэ далбан намилзана. «Север-27» гэдэг үндэр широта ошоhон, агаарай экспедицидэ хабаадагшад энэ тугые тэндэ хиидхээ. Тэдэнэр полюс шадарай райондо гурбан hapa тамархадаа, ороной ажахыда шухала удха шанартай научна ехэ хүдэлмэри хэhэн байха.

— Экспедицимнай тон урагшатай ябаа, — гэжэ тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ, Арктикые шэнжэлхэ хэрэгтэ ехэ туhа хүргэhэнэйнгөө түлөө Ленинэй орденоор haяхан шагнагдаhан Н. И. Блинов хөөрэнэ. — Хойто Мүльhэтэ океанай уhанай гидрохимическэ ба физическэ шэнжэ, урасхаал ба шэглэл, газарай суранзата хүреэгэй «абари», океанай ба атмосферын харилсаан заншалта гуримаар урагшалжа байна. Тэрээнhээ гадна, уларилай ба уhа мүльhэнэй байдал уридшалан тодорхойлхо онол аргые улам нарижуулан hайжаруулаабди, Арктикын бассейндэ хабаатай олон фото-зураг буулгаабди. Эдэ бүгэдые хараада абалсан, Хойто далайн замаар hаядаа гаталан гараха корабльнуудта шухала hанамжа, дурадхалнууд бэлдэгдэнхэй.

Урадхуул мүльhэн дээрэ Блиновтой уулзаабди. «Северный полюс-22» гэжэ научна шэнжэлгэ хэдэг станци энэ мүльhэн дээрэ байрланхай юм. Яхадhaa иишэ ниидэжэ ерэhээр гурбан час болоод байна, Франци-Иосифой аралнуудта ниидэжэ ошохоор бэлдэнэ. Энэ экспедици Арктикын элдэб районуудта байдаг хэдэн отрядуудhaa бүридэнэ. Станци бүхэндэ хүрэхэ, тэдээндэ шухала хэрэгтэй бүхы юумэ абаашажа үгэхэ зорилго табигдана.

Берингов хоолойе хаабал, Арктикада ямар хубилалта болохоб гэhэн hонирхолтой асуудал экспедициин научна программада ехэ hуури эзэлнэ. Энээн тухай статьянууд дэлхэйн хэблэлдэ олоор гарадаг болоо. Тэдэнэй авторнууд Холын хойто зүгэй «сагай уларил дулааруулха» тухай hанал бодолнуудаа тайлбарилна. Тэдэ бодомжонуудынь хэр бүтэмээр гээшэб?—гэhэн асуудалтайгаар Николай Иванович Блиновто, арга боломжын бии боломсоор, хандааб.

Техническэ талаарнь хаража үзэбэл, иимэ хаалта бариха арга боломжо мүнөө бии. Мүльhыень хайлуулха ушартай болохо ааб даа. Яhала бүтэмөөр хэдэн проектнүүд бии. Хойто Мүльhэтэ, Номгон ба Атлантиин океануудай уhанай хайша хайшаа урдан урасхал ородог байгаалиин мэдээжэ. Арктика худар баруун тээhээнь Гольфстрим гэжэ дулаан урасхаал нэбтэрэн ородог, Номгон океанай уhан Берингов хоолойгоор дамжан урдадаг. Энэ урасхаалые бүри ехэ болгохо аргатай гээд мэргэжэлтэд тоолоно. Шотландиин эрьеhээ Гренланди хүрэтэр ябтарhан богоhо шулуунуудай заримые тэhэлхэ хэрэгтэй. Тиигэбэл Хойто Мүльhэтэ океан руу дулаан уhан бүри ехэ хүсэтэйгөөр урдажа ороод, мүльhыень хайлуулха.

Зүгөөр Берингов хоолойе хааха гэhэн нүгөөдэ вариантнь бүри үрэ ехэтэй байха. Хоолойн эрьенүүдые электростанцитай хаалтаар холбобол, бүлеэсэhэн уhан hурагтүй ехээр урдажа ороод, мүльhыень хайлуулха болоно гээд хэлсэдэг.

— Гэхэ зуура, эдэ проектнүүдые бэелүүлжэ эхилхын урда тэдэ бүхы талаарнь бодомжолхо, сэгнэжэ үзэхэ хэрэгтэй, — гээд эрдэмтэ тэмдэглэнэ. — Дэлхэйн уларилые хубилгаха гээшэ бэрхэтэйхэн хэрэг. Сэбдэг океанай эрье дээгүүр саад сэсэрлиг ургуулха хүсэлэн — дура буляамаар эрмэлзэл. Тиигэбэл, дахяад хэзээдэшье мүльhэжэхэгүй, дэлхэйн океанай нюруу дээшээ үргэгдэхэ болоно. Далайн эрьенүүдэй, гол мүрэнүүдэй нуга тохойнуудай хэдэн миллион гектар үрэжэл ехэтэй газар уhанда абтаха. Хэдэ мянган городууд ба тосхонуудые ондоо тээшэнь нүүлгэхэ, холын хойто зүгтэ тэдэниие шэнээр бариха хэрэгтэй болохо. Хойто районуудай агаар шииг ехэтэй болохо. Гэдэhэн добо гүбээнүүдэй ба хадануудай хүрьhэн шэлжэрэн, боори тээшэ бууха. Саад сэсэрлигүүд Арктикада ябашье ургахагүй. Полярна hүн ба сур урдынхяараал үлэхэ ха.

Агаарай температура дулаарбашье, урда областьнуудай хэм хэмжээндэ хүрэн шадахагүй. Юундэб гэхэдэ, үндэр широтануудай нюруу тудадаг наранай радиациин хэмжээн Номгон ба Атлантиин океануудай түбэй хубинуудайхиhaa хоёр үлүүтэ дахин бага бшуу.

Дэлхэйн мүльhэн малгай hайн үүргэ дүүргэдэгые мартажа болохогүй. Промышленна предприятинуудай, электростанцинуудай олоор баригдажа байhанhaа уламжалан агаарай үлүүсэ ехээр халаха аюул бии. Мүльhэнүүд холын зүгтэхи жэлэй дунда зэргын температурые 13 градусаар доошолуулдаг, энэнь газартамнай шухала ха юм. Эгээл тиимэhээ угаа шухала энэ асуудалые шиидхэлгэдэ эрдэмтэд тон анхаралтайгаар хандана.

Ю. СИДОРОВ.
(ТАСС-ай корр).

ХУУШАН САГАЙ БАЙДАЛ ХАРУУЛҺАН МУЗЕЙ

Энэ музей өөрсэ һонин юм. Аяар 37 гектар талмай эзэлдэг. Эндэ экспонат болгожо, гансал ажаһуудалай хэрэгсэлнүүд бэшэ, мүн амбаар хотонтой, байра байшантай бүхэли буусанууд табигданхай. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, энэ музей бидэнние Забайкалида ажаһуудаг арадуудай 19-дэхи зуун жэлэй байдалтай, соёл культуратай танилсуулна. Тэрэ үедэ энэ нютагуудта буряадууд, эвенкнүүд, 18-дахи зуун жэлдэ зөөжэ ерэһэн шэмээшэгүүд ажаһуудаг байгаа.

Тиимэһээ музей гурбан тусхай комплекс болгожо хубаагданхай. 1973 оной зун музей түрүүшынгээ харагшадые угтаа бэлэй. Маршрудайнь ута 3 километр тухай. Музейдэ ерэгшэд ород тосхон, буряад һуурин, эвенкнүүдэй бууса хараха байна. Шэмээшэгүүдэй урданай холбоо гэр, эвенкнүүдэй урса, буряад һэеы гэрнүүд эндэ табигданхай.

Нүүдэл ажабайдалтай буряад зоной һэеы гэр зөөдэлдэ тон таарамжатай байһан. Мүнөө үедэ республика дотор нэгэшье һэеы гэр үгы. Энэниие гансал музейдэ хаража болохо юм. Гэр соо гоё һайханаар шэрдэгдэһэн хананууд соо хубсаһа хунар болон бусад хэрэгсэлнүүд. Эндэ урда сагай буряад хүнэй үмдэдэг тэрлигүүд, шэрэмэл улатай гуталнууд бии. Һэеы гэрэй хажууда тэргэ, амбаар, сарай хөөмэгшэ табигдаха юм.

Баян шадалтай буряадай модон гэрэй досоо байдал һонирхолтой байха. Эндэ хогшол хэрэгсэлынь хуу өөр өөрын һууритай. Баруун хойто буланда гунгарбаатай бурхан тахигданхай харагдана. Пеэшэнэй дэргэдэ аяга амһартатай үхэг. Хуһан модоор түнхижэ хэһэн аяга зэд угалзаар шэмэглэгдэһэй. Хүрэл дүрөөтэй, мүнгэн шэмэглэлтэй урданай эмээл эндэ табигданхай. Шэжэр мүнгэн дэнзэтэй малгай бии. Дэнзын оройдонь улаан шүрэ. Урда сагта иимэ шүрэнүүд айхабтар үнэтэй байһан.

Һэеы гэрһээ халта зайтайхан газарта багахан дуган байна. Энэ дуган Галуута нуурай дасанһаа асарганхай. Досоонь шажан мүргэлдэ хабаатай юумэнүүд табигданхай.

Байгалай эрьеын буряадуудай байдал хойто талын буряадуудай байдалһаа нэгэ бага ондоо байһан. Эндэ нютагжаһан ородуудай нүлөөн доро таряа тарижа һураа. Эндэхи буряадуудай зуһалангай модон гэр, һарабша доро бариһан шабар пеэшэн, погреб, малай загуун музей соо харуулагдана.

Зургаан ханатай гэр соо гар урлалай бүтээлнүүд бии. Тэдэнэй дунда адууһанай дэлһээр хэгдэһэн хибэс, архи нэрэдэг бэрхээр болон бусад зүйлнүүд олоной һонирхол татана.

Улаан-Үдын аймагай олон тосхонуудһаа асарагдаһан шэмээшэгүүдэй хуушанай гэрнүүд. 1894 ондо баригдаһан баян шэмээшэгэй гэр. Гэр соо ород таряашанай байдал харуулһан олон хэрэгсэлнүүд, хүдэлмэриин зэмсэгүүд. Дунда шадалтай таряашанай гэрэй газаа, сарай доро модон анзаһан, борной, гар тээрмэ. Малайнь байдаг хашаа соо үбһэ хадагалдаг хоёр дабхар сарай, гахайн байра. Огород соонь худаг, хара бани, Тэндэнь шулуугаар хэһэн пеэшэн. Дунда шадалтай таряашанай гэрэй хажууда үгытэй дарханай гэр. Газаань кузница, дугааг, шаргын үргэ матадаг түхеэрэлгэ, аргамжа мушхадаг, гүрэдэг зэмсэг. Куйтун тосхонһоо асарагдаһан хоёр дабхар гэр соо хубсаһа хунар, мебель табигдаха юм.

Модонуудай дунда эвенкнүүдэй шобхогор урса гэрнүүд табигданхай. Үндэр аранганууд харагдана. Саб сагаан болоторнь элдэһэн хандагайн арһаар хушагдаһан урсанууд, арһан мансытай үйһэн үлгынүүд, хаб загаһанай арһаар оёгдоһон өөрсэ һонин угалзаар шэмэглэгдэһэн патронташ болон бусад зүйлнүүд хүнэй һонирхол татана. Ан олзоборилжо хоолойгоо тэжээдэг нүүдэл байдалтай эвенкнүүдэй хэрэгсэл бүхэниинь таарууланхай, хүнгэхэн. Урсын хушалта болохо үйһэ гурбан үдэр уһан соо бусалгадаг байна. Иимэ үйһэн угаа зөөлэхэн болодог, уһа табидаггүй юм.

Саашадаа манай музей бүри үргэдхэгдэхэ юм. Урда сагай хүнүүдэй гэр байра, хунну арадай һууринжаһан газарһаа олдоһон археологиин хүшөөнүүд табигдаха. Хуушанай хотын үзэгдэл харуулһан комплекс байгуулагдаха. 18—19 зуун жэлдэ Дээдэ-Үдэ хотодо байһан һиилэмэл угалзатай гэрнүүд абаашагдажа табигдаха.

Богонихон хугасаа соо музей олондо суутай болоо. Оронойманай 164 хото городуудһаа, дэлхэйн 19 оронуудһаа айлшад манай музейдэ орожо, угаа һонирхоһон байха юм. Гансал эндэ, музей соо ургажа ябаа залуу үетэн хуушан сагай түүхэтэй танилсаха, урда сагта элинсэг хулинсагуудай ямар байдалтай байһыень мэдэжэ абаха байна. Агуухэ Октябриин революциин манай арадуудта асарһан гайхамшагта хубилалтануудые залуушуул энэ музей хаража байхадаа улам гүнзэгыгөөр ойлгохо.

Айл бүхэндэ шахуу урданай хэрэгсэлнүүд хадагалагдажа байдаг. Хаяхааа бү яарагты, харин манай музейдэ иимэ адресаар дуулгагты гэжэ газетын уншагшадта ханданабди: **Улаан-Үдэ, Верхняя Березовка, этнографический музей.**

Р. САВЕЛЬЕВА,
музейн хүдэлмэрилэгшэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Буряад гэрэй газаа байһан сэргын дэргэдэ. 2. Шэмээшэг айлай гэр соо. 3. Эвенкнүүдэй байдал, хэрэгсэлнүүд харуулагдана.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Спорт

270 ҮХИБҮҮН ХАБААДАНА

Һургуулиһаа гадуурхи үедэнь үхибүүдые зүб мүрөөр хүмүүжүүлхын, эдэнэй сүлөө сагые эмхитэй һайнаар, удха түгэлдэрөөр эмхидхэхын тула түрэлхид, олониитэ, гэр байрын управленинүүд, эндэхи предприятинуудай, эмхи зургаануудай комсомолой организацинууд ехэ туһа хүргэдэг, нүлөө үзүүлдэг юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ энэ талаар элдэб хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг болонхой. Жэшээнь, зунай амаралтынгаа үедэ пионерэй лагерьнуудта гараагүй үхибүүдтэ зорюулагдажа, хүүгэдэй талмайнууд һургуулинуудай дэргэдэ тогтоогдон, һурагшадай сүлөө сагые һайнаар үнгэргэдэг байна. Тиин зундаа гэртээ байһан багашуул соо һоо, хотоной ба үйлсын командануудай дунда хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө спортын элдэб зүйлнүүдээр үнгэргэгдэдэг мүрысөөнүүд заншалта болонхой...

Хотоной ба үйлсын командануудай дунда Улаан-Үдэ хотын түрүү һуури эзэлэлгын түгэсхэлэй мүрысөөн Дээдэ-Саянтада нээгдэбэ. Республикымнай ниислэлэй гурбан райондо илаһан командануудай, тодорхойлон хэлэхэдэ, стол дээрэ наададаг теннисэй — 6, волейболой — 6, футболой — 6, баскетболой — 12 командын 270 эдир спортсмен наһанай хоёр бүлэгөөр (1960—1961, 1962—1963 онууд) мүрысөөнүүдтэ хабаадана.

Түрүүшын үдэр Железнодорожно районой эдир футболистнууд Советскэ районой түлөөлэгшэдтэй уулзахадаа, шүүһэн байна. Багашуул — 3:0, аха наһанай эдиршүүл 7:2 тоотойгоор илаба.

— Эдэ мүрысөөнүүд багашуулай сүлөө сагые һайнаар эмхидхэхэһээ гадна, эдэниие спортын элдэб зүйлнүүдтэ дуратайгаар хүмүүжүүлдэг байна. Энэмнай ургажа ябаа залуу үетэндэ хамтын мэдэрэл түрүүлхэ, хоорондонь бата нэгэдэл тогтоохо, нэгэ нэгэндээ туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлхэ, хүсэл зоригыень бадарааха шухала удха шанартай юм, — гэжэ Улаан-Үдэ хотын физкультура ба спортын комитедэй түрүүлэгшэ В. Грехов хөөрэнэ.

РСФСР-тэ ИЛАЖА ГАРАХЫН ТҮЛӨӨ

Хүнгэн атлетикээр «Урожай» бүлгэмэй Россин түбэй Советэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Москва шадархи Химки хотын стадион дээрэ нээгдэбэ. Зононуудта илаһан областьнуудай, автономито республикануудай, хизаарнуудай спортсменүүд эндэ хаба шадалаа, хурдан солбоноо туршана.

Манай чемпионууд, рекордсменүүд Игорь Соколов, Сергей Шульгин, Мария Зырянова, Владимир Масовер, Алексей Михалев болон хамта 12 хүнгэн атлет мүрысөөндэ хабаадан, республикынгаа нэрэ хүндые хамгаална.

Тус бүлгэмэй областной Советэй түрүүлэгшэ В. Л. Балдаев командые һорино.

* * *

Россин Федерациин түгэсхэлэй нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртэхын тула самбо барилдаагаар «Динамо» бүлгэмэй Сибирьтэхи зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадахаяа манай спортсменүүд Омск ошобо.

Республикынгаа чемпионадта илаһан спортын мастерта кандидадууд гэр байра баридаг комбинадай хүдэлмэришэн Виктор Серебряников (62 кг.), «Динамо» бүлгэмэй инструктор Владимир Быстров (68 кг.), Улаан-Үдын түмэр замай техникумэй студент Василий Сидоров (82 кг.). энэ хүндэдэ хүртэһэн байна.

СССР ДОТОР ДҮРБЭДЭХИ...

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай хүдэлмэришэн Владимир Мурышев һур харбалгаар «Динамо» бүлгэмэй Россин Советэй түрүү һуури эзэлхын түлөө Тула хотодо болоһон мүрысөөндэ амжалта туйлажа, РСФСР-эй залуушуулай суглуулагдамал командада оруулагдаа һэн.

Тиин «Динамо» бүлгэмэй түбэй Советэй наадан Каховко хотодо үнгэргэгдэбэ. Бүхы шахуу союзна республикануудай залуу харбагшад эндэ сугларaa. Украинын түлөөлэгшэд — нэгэдэхи, Молдавиин мэргэшүүл — хоёрдохи, Эстониин спортсменүүд гурбадахи һууринуудта гараба. РСФСР-эй һуршад табадахи һуури эзэлһэн байна.

Манай спортсмен В. Мурышев эндэ һайнаар мүрысөө. Хубиин түрүү һуури эзэлэлгэдэ тэрэ дүрбэдэхи һуурида гараба. 30 метртэ — хоёрдохи. 50 метртэ—гурбадахи, 90 метртэ дүрбэдэхи һуури эзэлээ. Энэнь залуу һуршанаймнай түрүүшын ехэ илалта гээшэ.

Б.М. ЖИГЖИТОВ.

«СПОРТЛОТОГОЙ», «СПОРТЛОТО-2-ой» ТИРАЖ

«Спортлотогой», «Спортлото-2-ой» августын 13-да Москвада үнгэргэгдэһэн 30-дахи тиражай дүнгүүд иимэ:

«Спортлото»: 4 (альпинизм), 5 (бадминтон), 10 (буер), 15 (уһан дээрэ бүмбэгөөр наадалга), 30 (далбагата спорт), 40 (туризм).

«Спортлото-2»: 33 (регби), 34 (гарай бүмбэгэ), 35 (спидвей), 41 (теннис), 45 (футбол), 47 (бүмбэгэтэй хоккей). (ТАСС).

НЬЮ-ЙОРК

Корейе эбэй ёһоор нэгэдүүлхын түлөө

ТАСС

ООН-ой гэшүүн 35 ороной, тэрэ тоодо СССР-эй, УССР-эй, БССР-эй, Болгариин, ГДР-эй, Польшын, Чехословакиин, Югославиин, Алжирай, Кубын ба бусад гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхаймда бэшэг эльгээбэ. «Корейн хоёр хубиие эбэй ёһоор нэгэдүүлхын тула таарамжатай байдал хангажа, Корейе эбэй ёһоор нэгэдүүлгые түргэдхэхэ тухай» гэһэн гаршагтай пунктые ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXX сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулхыень тэрэниие гуйба.

Корейн хахад арал дээрэ бата эб найрамдал, ороной бэеэ даaһан байдал хангахын, Корейе эбэй ёһоор нэгэдүүлхын тула шиидхэхы шэнэ хэмжээнүүдые абаха, Корейдэ байдаг ООН-ой зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиие тараах, ООН-ой туг доро Урда Корейдэ байдаг гадаадын бүхы сэрэгүүдые гаргаха, эбэй договор баталха шухала гээд бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Ороной дотоодын хэрэгүүдтэ гадаадаһаа хамааралсалгые болюулһанай, шахардуу байдал зайсуулһанай ашаар ороной хоёр хубиие эбэй ёһоор нэгэдүүлгые түргэдхэхэ, Корейдэ бата бэхи амгалан байдал хангаха арга олгохо байна гээд 35 ороной Генеральна Ассамблейдэ дурадхаһан тогтоол дотор хэлэгдэнэ.

ХЕЛЬСИНКИ

У. К. Кекконенэй хөөрөөн

ТАСС

Оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар болоһон ниитэ Европын зүблөөнэй дүнгүүд энээндэ хабаадаһан оронуудай аюулгүй байдалые хангаха, эдэнэй хоорондохи харилсаае үргэдхэхэ арга олгохо байна гээд Финляндиин Республикын президент У. К. Кекконен ТАСС-ай корреспондентгэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ. Хельсинкидэ түгэсхэлэй документдэ гар табилга манай түбидэхи, бүхы дэлхэй дээрэхи шахардуу байдалые һуларуулха гэһэн хүсэл эрмэлзэл болоно. Зүблөөн дээрэ баталагдан абтаһан шиидхэбэринүүдэй тодорхой үрэ дүнгүүд саашадаа элеэр харагдаха байха. Зүблөөндэ хабаадаһан бүхы гүрэнүүд эдэ шиидхэбэринүүдые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхын тула хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абаха гээд этигэн найдажа байһанаа мэдүүлнэб.

Хилын саанаһаа

· телефон · телеграф · радио

БОНН

ҮНДЭРӨӨР СЭГНЭНЭ

ТАСС

1970 оной августын 12-то Москвада гар табигдаһан, СССР-эй ба ФРГ-гэй хоорондохи договор ехэ удха шанартай байна гээд Баруун Германиин олониитэ үндэрөөр сэгнэнэ.

Москвада гар табигдаһан договор соохи ниитын ондо ондоо байгуулалтатай хоёр гүрэнэй амгалан гуримаар зэргэ оршохо гол ёһонуудта үндэһэлэн, харилсаагаа һайжаруулжа шадаха байһан ушарынь «хүйтэн дайнай» тала баригшадта шанга харюу сохилто болоһон. шахардуу байдал һуларуулхын ба эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг ФРГ-гэй түрүү үзэлтэй хүсэнүүдэй ажал ябуулгада таарамжатай байдал тогтооһон байна гэжэ фашизмда эсэргүүгээр тэмсэдэг хүнүүдэй нэгэдэлэй президиумэй секретарь Ганс Иеннес ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө тэмдэглээ. Москвада баталагдаһан договор, мүн энээнэй һүүлээр социалис оронуудтай ФРГ-гэй гар табиһан бусад договорнууд Европодохи эб найрамдал бэхижүүлээ гээд Баруун Германиин олонхи хүн зон һайн ойлгоно гэжэ Г. Иеннес мэдүүлбэ.

Москвада баталагдан абтаһан договор үе сагаар шалгагдаа гээд «Нойе Рейн-Цайтунг» газетэ түрүү бэшэг соогоо тэмдэглэнэ.

ХАНОЙ

ДРВ-гэй ба РЮВ-эй МИД-үүдэй мэдүүлгэнүүд

ТАСС

Эб найрамдалай ба бүхы арадуудай хоорондохи хани барисаанай политика хадаа ДРВ-гэй правительствын гадаадын политика болоно. Орон бүхэнэй бэеэ даaһан байдал, адли тэгшэ эрхэ, аша туһа хүндэлхэ, мүн амгалан гуримаар зэргэ оршохо ёһо гуримуудта үндэһэлэн, бүхы оронуудтай дипломатическа харилсаа тогтоохоор гү, али тэрэнээ үргэдхэхөөр, экономическа, эрдэм, техникын харилсаагаа, соёлой холбоо барисаагаа хүгжөөхөөр ДРВ бэлэн гээд ДРВ-гэй МИД-эй эндэ толилогдоһон мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Холбоото Штадууд тушаа хэлэхэ болоо һаа, Вьетнамай асуудалаар Парижай хэлсээнэй бүхы статьянуудай үндэһөөр хоёр талын хоорондохи харилсаае һайжаруулха гээшэ ДРВ-гэй бэелүүлдэг политикын гол зорилго болоно гээд документ дотор тэмдэглэгдэнэ. ДРВ-е ба РЮВ-ые ООН-до абалгые арсажа, Аюулгүйн Соведтэ хорилто хэһэн США-гай ябуулгануудые мэдүүлгэ соогоо эрид буруушаана.

ХАНОЙ. (ТАСС). «Сүлөөлэлгэ» гэдэг агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор РЮВ-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын мэдүүлгэ Сайгондо толилогдобо. Вьетнам тушаа США-гай бэелүүлдэг ябуулгануудые энээн соогоо эрид буруушаана.

ПРАГА

ВФП-гэй МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федераци эндэ мэдүүлгэ тараахадаа, Португалиин революциие һалгаахаар һэдэһэн хархис хүсэнүүдгэ эсэргүүсэн тэмсэгшэдые дэмжэхэ уряатайгаар дэлхэйн бүхы демокрадуудта хандаба гээд тэмдэглэнэ.

Фашизмые һэргээхэ гэһэн али бүхы суртал номнолтой ВФП хэзээдэшье эбсэжэ байгаагүй, саашадаашье эбсэхэгүй юм гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Демократида аюул тохёолдуулагшадта эсэргүүсэн тэмсэгшэдэй зэгэнүүдые улам нягта, бата бэхи болгохые ВФП али болохоор оролдоно. Хархис муухай дайсан — фашизмһаа Португалиин арад зониие хэтэдэнь зайсуулхын тула нэгэдэгшэдые ВФП дэмжэнэ.

Португалиин ажалшадтай, эдэнэй профсоюзай эмхи — интерсиндикалтай һанал нэгэтэй байһан тухайдаа ВФП үшөө дахин мэдүүлээ. Уласхоорондын хархис этэгээдүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэжэ байһан Португалиин революциие дэмжэхыень бүхы дэлхэйн демокрадуудые уряалба.

ДЕЛИ

НЭГЭДЭЛЭЭ БЭХИЖҮҮЛХЭ

ТАСС

Орон дотор тохёолдоһон онсо байдалай һүүлээр хархис хүсэнүүдэй харата ябуулганuудта эсэргүүсэн, экономическа һайн хубилалтануудые хэхэ программа бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ демократическа хүсэнүүдые бэхижүүлхэ шэнэ арга боломжонууд бии болоо гээд тоолонобди гэжэ Индиин Коммунис партиин хэблэлдэ гүнзэглүүлһэн мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, Индиин Национальна конгресс гэдэг хүтэлбэрилхы партида ородог түрүү үзэлтэй хүсэнүүдтэй хамтаран ажаллаха шухала гэжэ Индиин Коммунис парти тоолоно.

Премьер-министр Индира Гандиин табиһан экономическа онсо яаралтай программын гуримуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэл үргэнөөр хэхэ шухала гэжэ КПИ тоолоно гээд мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Индиин Коммунис партиин Түбэй гүйсэдхэхэ комитедэй заседани августын 22-то Делидэ нээгдэжэ, энэ программын гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ байна гээд мэдүүлгын түгэсхэлдэ тэмдэглэгдэнэ.

ЛОНДОН

АНГОЛОДОХИ БАЙДАЛ

ТАСС

Анголые сүлөөлхын түлөө арадай хүдэлөөнэй (МПЛА) армейскэ соединенинүүд ороной ниислэл Луанда хотые мэдэлдээ абаба.

Гурбан неделиин урда тээ Форт хотые эзэмдээд, оршон тойронхи һуурин тосхонуудай хүн зоной дунда һүйдхэл хэжэ байһан Анголые сүлөөлхэ национальна фронт (ФНЛА) гэдэгэй солдадууд августын 11-дэ болоһон шанга байлдаануудай үеэр урагшагүйдэжэ, бэхилэлгэнүүдээ алдаһан юм. Эдэнэр Анголын хойто районууд худар зугадан тэрьедээ гээд Луандын радио мэдээсэнэ.

Анголын бүрин бэеэ даaһан байдалтай болохын түлөө тэмсэдэг национальна холбооной (УНИТА) хүсэнүүд Луандые орхижо, һүүлэй хоёр үдэр соо ФНЛА-тай хамтаран, МПЛА-да эсэргүүгээр тэмсэһэн байна. УНИТА ниислэл хотодохи бэхилэлгэнүүдээ орхижо, Анголын урда районууд худар сухариха баатай болоо гээд Луандада толилогдоһон һүүлшын коммюнике соо хэлэгдэнэ.

ЛИССАБОН

Шэнэ шухала шиидхэбэринүүд

ТАСС

Орон доторхи политическэ байдал һайжаруулха, экономико тогтонижоруулха шэнэ шухала хэмжээ ябуулгануудые генерал Васку Гонсалвиш түрүүтэй Португалиин Саг зуурын правительство бэелүүлжэ захалба.

Министрнүүдэй Соведэй заседани августын 12-то болложо, Азорско аралнууд дээрэ захиргаанай Совет эмхидхэн байгуулхаар шиидхэгдээ. Энэ газар нютагые хүгжөөхэ хойшолуулашагүй шухала асуудалнуудые шиидхэхэ гээшэ тэрэнэй уялга болоно. Һүүлэй үдэрнүүдтэ Азорско аралнууд дээрэ гадаадаһаа тухирагдан дэмжэгдэһэн сепаратистнууд ябуулгануудаа эдэбхижүүлжэ байнхай.

Сэрэгэй губернатор түрүүтэй захиргаанай Соведые эмхидхэн байгуулга арал дээрэхи политическэ байдал гуримшуулха, эндэхи экономико һайжаруулха хэмжээнүүдые абаха арга олгохо юм. Экономическа ба социальна зорилгонуудые шиидхэхын тула правительство 500 миллион эскудо һомолоо. Португалиин финансын-промышленна һүүлшын ехэ монополи — КУФ гэдэг компаниие гүрэнэй мэдэлдэ оруулха тухай шиидхэбэри мүн лэ абтаа.

Уншагты, һонирхохол байхат

ШЭЖЭР АЛТАН

2 МЯНГАН жэлэй урда т… Дунда Азиин газар дайда дэ… рэ хэрэглэгдэдэг байһан … нүүрэй хэм хэмжээн түрүүш… хеэ тодоруулагдаба. Узбек… танай урда хубидахи Дальве… зин-Тепе гэдэг хэрэмые шэнж… лэн малтаха үедөө бэшэг… хэдэн хабтагар сулгы алта ол… һон байна.

...Пулат Харратов удаан … соо урагшагүйдэбэ. Хажуудах… таһалгануудсооһоонь хана… хэгдэһэн бэшэгүүд, хоёр мян… ган жэлэй урда тээ засаг тү… зонхилжо байһан хаашуул… дүрэ зурагтай бронзо хаше… һа мүнгэнүүд, шатарай бод… нууд олдодог байба. Сурх… дарья голдохи мэдээжэ б… байһан Дальверзин-Тепе г… гүбээе алдаршуулһан элд… зүйлнүүд үдэр бүри олдохо.

Пулат Тургун Дүстаев… ээлжэлэн, хэдэн неделиин тү… ша соо зузаан шабар аргаах… наар хюһажа абахадаа, юуш… олобогүй! Хоёр мянган жэл… урда тээ эндэ ажаһууһан г… ээзн хатуу харуушаг лэ … байгаа ха даа гэжэ археол… гуудта туһалһан Ташкент… театрально-уран һейханай … ститудай студентнэр шогл…

Энэ таһалгаяа зорюута ш… бардаа гээшэ гү? Юрэдөө, н… гэл ушартай байгаа ёһото… Пулат Тургун хоерой энэ т… һалгын шала малтажа үзэх… дэнь, энэ элирүүлэгдэһэн ба… гаа. Түмэр шэнги юумэн «ха… гэшэбэ. Уданшьегүй гоё бэш… баазаар хэгдэһэн, гонташа… шабар домбо бултайгаа … Пулат тэрэнэй хоолойе сэбэ… лээд, гараа арай шамай ба… таан шэхэхэдээ, алтан буга… гаргаба!

Пулат Тургун ба эдэнэй ха… ни нүхэд Фируза Байханов… Тамара Юлдашова гэгшэд жэ… тэй һонин угалза хээтэй б… гаагуудые, гоёолто зүүдхэ… нүүдые домбо сооһоо гаргаба…

Домбоёо болгоомжотой … мүүхэнээр үргэбшэ дээрэ таб… ба. Хэдэхэн минутын үнгэрхэд… гэртээ асараад байгаа бэлэ…

Алтаяа стол дээрэ адхаб… Эдэ бүхы зүйлнүүдые тоолож… үзэхэдэнь, зуу гаран байб… Багсаамжалан сэнгэень гарг… хада, 1 миллионһоо үлүү тү… ригэй болоо.

Гурбан үдэрэй үнгэрхэд… Дальверзин-Тепе гэжэ гүбээнэ… үшөө гурбан сулгы алта аса… бад. Тэрэл таһалгын шалын ш… ройе худхахадаа, эдэниие ол… һон байха юм.

...Узбекистанай Наукануудай академиин археологиин инст… тудай ехэ зал соохи стол дээ… Дальверзинэй алта харабаб… Сулгы алтан дээрэхи нюу… ехэтэй, һонин бэшэгые тайлб… рилан уншахын тула Дунд… Азиин археологуудай аха з… хань болохо профессор М. Е… Массон эдэбхитэйгээр ажалл… жа байба. Эдэ бүхы юумэ ол… һон экспедициин хүтэлбэ… лэгшэ профессор Г. А. Пуга… ченкова эртэ урдын гоёо… зүүдхэлнүүдэй угалза хээ о… шэнжэтэй юм гэжэ һурагшаа… таа хөөрэнэ.

ЮРЭ БУСЫН МУЗЕЙ

ЭНДЭ тоологдоһоной ёһоо… алта олзоборилон абаха туха… хөөрэһэн Европодохи ори гано… музей Финляндиин хойто хуби… дахи Танкаваара гэжэ нютаг… (Лапландиин Соданкюль хот… шадар) нээгдэбэ.

САХАЛИНДА... ХАРА ТОХОРЮУНУУД

ХАРА ЗУҺЭТЭЙ һүрэг то… хорюун буртаг шэдхэ шэрэн… соогуур урдадаг Лангери гэж… голой адагтахи Погранич… тосхон шадар бии болобо. То… хорюунуудай Сахалинда, хүй… тэн шэмэрүүн уларилтай Охот… ско далайн эрьедэ уурхай … наһадань биологууд ехэтэ га… халдаһан байна.

Жэл бүри ондо ондоо … гүүртэ шубууд Сахалинда, Ку… рильска аралнуудта бии боло… но гээд орнитологууд тэмдэ… лэнэ. Бишыхан овсянка, пус… тельга, ягаа-улаан сахали, … гоон гулабхаа, Индиин нүү… сөөрэмүүдтэ ожорһо хүлһ… соогуур амидардаг эбэртэй шу… буун эндэ бии болонхой. Эн… үзэгдэлые юугээр тайлбарил… тайб? Магад, хэзээ нэгэтэ эд… нютагуудта байрлажа, дальб… раагаа дэгжэдэг байһан элин… сэг хулинсагуудайнгаа урва… соносоо юм гү? Энээндэ сэх… харюу үгэхэнь хүшэр бэрх… шээлтэй. Тиимэһээ орнитол… гууд эдэ баримтануудые су… луулжа байна.

(ТАСС).

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Бүхы нөөсэ аргануудаа хэрэглэхэбди» Г. Полянскиин статья. «Социалис мүрысөөнэй алхамууд» — суглуулбари. «Сагай уларил хүлеэһээр...» — Г. Клепиковэй статья.

Хоёрдохи хуудаһанда: Стахановска хүдэлөөнэй 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан суглуулбари. «Автомашинануудай һайнаар ябахын түлөө» — И. Николаевай репортаж. «Түрүүшын хонхын жэнгиртэр — хоёр недели» — Т. Волынцевагай статья.

Гурбадахи хуудаһанда: Редакцида ерэһэн бэшэгүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Элдэб һонин. Хилын саанаһаа.

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэй байха, аадарлаха. Баруун тээһээ секундын 6—8 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Температура 23—28, хойто аймагуудта 18—23 градус, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 11—13, үдэртөө 25—27 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.35 — «Арһан бүмбэгэ» гэжэ клубай шанда хүртэхын түлөө мүрысөөн. Эдир футболистнуудай бүхэсоюзна мүрысөө нээлгэ (үнгэтэ). 11.35 — «Ород хэлэн». 12.20 — «Шамда эдиршүүл». Һурагшад — Илалтын тугай дэргэдэ. 12.50 — Шэнэ һонин. 13.00 — «Үхибүүдтэ — фильм». «Без страха и упрека» — уран һайханай фильм. 14.20 — «Эрдэмтэдэ үгэ үгтэнэ». 14.35 — Искусствын уран бэлигэй концерт. 15.15 — «БАМ — эрэлхэг зоригой зам». Хоёрдохи дамжуулга (үнгэтэ). 15.45 — «Милициин сержант» (3-дахи сери). 16.50 — Опереттын артистнарай концерт (үнгэтэ). 17.50 — Забһарлалга. 18.00 — «Һолонго» гэжэ телевизионно программануудай уласхоорондын фестиваль. Испани (үнгэтэ). 18.30 — «Время». 19.00 — «Эрдэмтэдэ үгэ үгтэнэ». Социалис Ажалай Герой, академик Н. В. Цицин үгэ хэлэхэ.

Улаан-Үдэ. 19.15 — «Табан жэл. Түгэсхэхы жэл». 19.45 — Шэнэ һонин.

«Орбита». 19.55 — «БАМ — эрэлхэг зоригой зам». Хоёрдохи дамжуулга. 20.25 — «Милициин сержант» (3-дахи сери). 21.30 — Опереттын артистнарай концерт. 22.30 — Уран зохёолой уншалга. Я. Гашек. «Рассказы». 23.00 — «Бахор» ансамбль хатарна» — фильм-концерт түрүүшынхеэ харуулагдаха (үнгэтэ). 24.00 — «Время».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 19.15 — Искусствын уран бэлигтэнэй концерт.

Улаан-Үдэ. 19.55 — «Бидэнэр ба манай хото» гэһэн дамжуулга. 20.15 — «Факел». СССР-эй Агаарай Флодой үдэртэ зорюулагдаһан дамжуулга. 20.55 — Телевизионно һонин.

Манай адрес, телефону…

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 3…
Телефоны: редактора — 2-54-54, приёмная — 2-54-…, зам. редактора — 2-68-…, зам. редактора — 2-62-…, отв. секретаря — 2-50-…, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, пропаганды и агитации — 2-56-…, промышленности и строительства — 2-61-35, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, писем и селькоров — 2-67-81, информации — 2-34-05, общественная приёмная — 2-56-62, машинописное бюро — 2-57-63, корректорская — 2-35-95, фотолаборатория — 2-33-61.